

5-dik sz. Febr. 4. 1866.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja : 3 hasábos petsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a **kiadóhivatalba** (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap **szerkesztőségéhez** (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1866.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
M. AKAD. NYOMDÁSZNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Horváth Cyrill.“ — „Baróthy Ilona.“ (beszély) *Jókai Mórtól.* — „A kalandóc.“ *Gr. László Kálmántól.* — „Utazás röptében.“ *Asbóth Jánostól.* — „Egy magyar gróf, ki száz év előtt utazta be földünket.“ — „Az 1447. s 1505. ki rákosi országgyűlések tagjai.“ — „Egy hét története.“ *Vadnai Károlytól.* — Vegyes közlemények. — Ujdonságok. —

Levelezések. — Irodalom. — Nemzeti színház. — Szerkesztői üzenetek.

Képek: „Horváth Cyrill.“ — „A kalandócok.“ — „Dunai vidék Linz alatt.“ (Asbóth J. „Röptében“ című cikkéhez.) — „A mölki zárda.“ (A „Röptében“ című cikkhez.) — „Ő Felségeik bevonulása a fővárosba.“ (jan. 29.) — Karrikaturák.

Levelezések.

Kis-Szeben, jan. 31. (*Szinmű előadása jótékony célra.*) Mig Buda-Pest falai az uralkodó pár elfogadásának zajától visszhangzanak, addig a haza csemétéinek gondos neveltetését szíven hordó városunkban egy műkedvelői kör alakult, hogy ez idén teljessé lett aligmnasiumunk „physicum museum“-a javára táncvigalommal összekötött jótékony előadást rendezzen. Ezen nemes szándék f. hó 28-dikán csakugyan létesült is Kisfaludy Károly „Csalódások“ című négy felvonásos műve

adatott elő, melyben a közreműködők jól felosztott szerepeik által általános elismerést és tetszést arattak. — Ezen jótékony cél előmozdítására nem hiányzott a közönség részvéte sem, mert, különösen a színi előadásnál, az arra szánt helyiség tömve volt hallgató közönséggel. A jövedelem 136 ftot tesz. — Köszönet a mélyen t. műkedvelőknek buzgó fáradozásukért, nem különben a t. közönségnek pártfogásáért.

K. J.

Ujdonságok.

— (*Ő Felségeik ünnepélyes bevonulása Budapestre*) jan. 29-kén történt meg. Midőn d. e. 1/2 10 órakor ágyudörgések jelenték, hogy az Uralkodó pár átlépte Magyarország határát, már roppant néptömeg hullámozott a főváros nemzeti színű, kék-fehér bajor lobogókkal, s más tiszteleti jelvényekkel gazdagon földiszitett utcáin. Délután félháromkor a harangok zugása adta tudtul a várakozó népnek, hogy az udvari vonat megérkezett. Az indóház épületében diszöltözött sokaság volt jelen, s fehér ruhás leánykák virágokat szórtak ő Felségeik útja elé. A két főváros polgármesterei üdvözlő beszéde, s ő Felségének válasza után megindult a fényes menet Budára, a nép ezreinek hangos éljénétől szakadatlanul kísérve. A bevonulás legnagyobb látványt a nagykiterjedésű lánchíd-téren nyújt. Elöl a város lobogóját vitték, aztán kocsi-kon jöttek a testvérváros első tisztviselői és a tárnok; utánok a budai és pesti lovas banderiumok. E csapat után tünt föl a hat sárga ló által vont nyílt udvari hintó, melyben jobbról a Császár, balról a Császárné ő Felsége ült. Utánok a kocsi-k hosszú sora haladt, bennök az udvarhölgyek, a fő-kancelár, sok kitűnőség és udvari tiszt. Fenn a várpalotában főrangú urak, képviselők sat. fogadták üdvözlésekkel az érkező fejedelmi párt. — Este fényes kivilágítás volt. 30-án délben a Felségek zárt hintóban kikocsizván, sétalovaglást tettek a városligetben; este pedig a nemz. színházat látogatták meg. Febr. 1-én d. u. 6 órakor ment végbe Császárné ő Felségénél a helybeli palotahölgyek s az arisztokratia kiválóbb hölgyeinek fogadtatása. 2-án az országgyűlési küldöttség nyert elfogadást. ő Felségeik hír szerint febr. 14-ig mulatnak a magyar fővárosban.

— (*A képzőművészeti bál*) m. hó 31-én nagyközönség jelenlétében foly le a redoutban. Éjfél tájban volt az ugynevezett virágjelmezes menet; gyermekek és nők többször táncolva járták körül a termet. ő Felségeik nem jelenhettek meg, azonban a

képzőművészeti társulatnak 1000 ftot küldtek ajándékban.

— (*Fiume városától*) távsürgöny érkezett a pesti polgári választmányhoz, melyben: „a fiumei polgárok, mint a kik Árpád honának egy részét lakják — szerencsét kívánnak budapesti testvéreiknek, hogy ő Felségeiket falaik közt üdvözölhetik, s azon reményt fejezik ki, hogy ha előbb nem, a koronázáskor ők is képviselve lesznek Magyarország fővárosában“

— (*A nagy polgár-bál*) alkalmával, melyet ő Felségeik tiszteletére febr. 7-kén rendeznek, a redout-termek kiválólag ünnepiesen lesznek fölékesítve. A lépcsőzetet nagyszerű virágbugossá alakítják át, s megfelelő diszítést nyernek a termek is. A Császári pár számára a nagy teremben a nyitott oszlopívek alatt vörös bársonyos s virágcsoportokkal környezett páholyemlék lesz állítva.

— (*A hontmegyeiek*) Rajner Pál képviselőjüket Pál napján egy diszkarddal tisztelték meg, melyet a megyéből jött küldöttség nyújtott át.

— (*A Kisfaludy-Társaság*) f. hó 6-án d. e. 10-kor az akadémia disztermében tartandó évi naggyűlését Toldy Ferenc alelnök fogja megnyitni; Greguss Ágost titkár a társulat egy évi működéséről tesz jelentést; Bércy Madách Imre fölött tart emlékbeszédet, s Szász Károly egy költeményt, Gyulai Pál pedig egy rövid beszélyt fog fölolvadni. A jan. 21-kén tartott zárt ülésben a 40-ből üresen állott három helyre: Vadnai Károly, Tolnai Lajos és Zichy Antal választattak meg a társaság tagjaul. Költői és széptani művekre három pályázat volt hirdetve, a pályázott munkák közül azonban egyiknek sem ítélték oda a jutalmat.

— (*Koos Ferenc*) fáradozásait fővárosunkban már is szép siker követi. A buzgó lelkész már 2000 ft-nál többet gyűjtött össze a bukaresti magyar egyház számára. Az adományok közül ki kell emelnünk Lendvay-Latkoczyné asszonyét, ki azon díszes ezüst billikomot és tálcát ajándékozta oda,

Második évi folyam.

5. szám.

Február 4. 1866.

Horváth Cyrill.

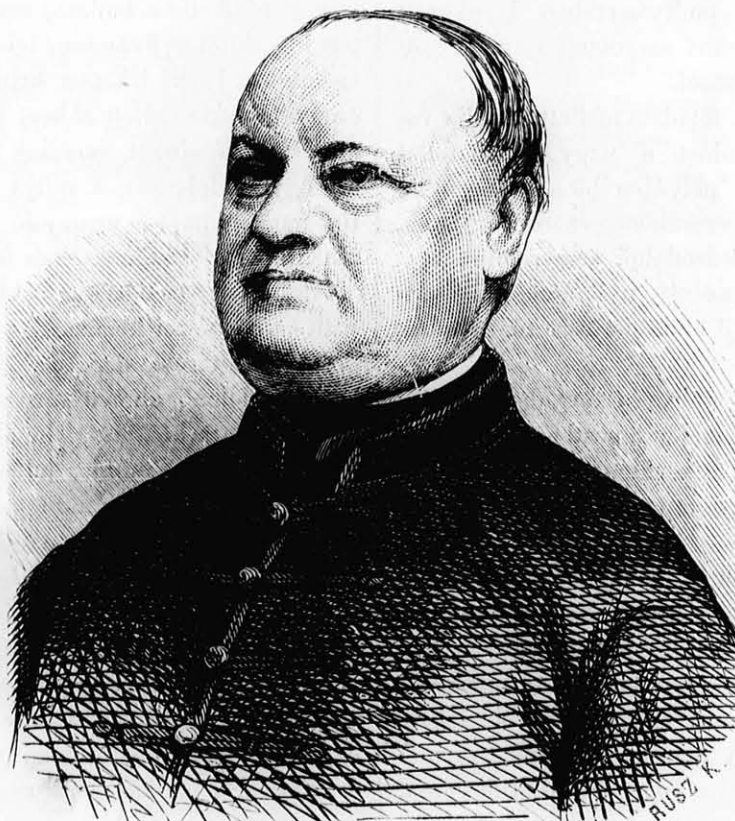
Ha érdemmel bír a hadvezér, ki dieső csatákat nyert; ha elismerést szavazunk a törvényhozónak, ki nemzete elé tűzi a legbölesebb szabályokat, melyek a társadalmi élet szétágazó érdekeit kiegyenlítik; s ha tisztelettel emlékezünk meg mindazon férfiakról, kik a közpályán haladva, kibontott lobogóikra a „köz javát” írták föl, semmi körülmény közt meg nem tagadott jelszavul: bizonyára kegyelettel fordulunk mindezen érdemek közvetett forrásaihoz, t. i. azon egyének felé is, kik a nyilvánosság előtt szereplőinket elsőként oktatták a hazafiui köteleességekre, kik gondolkozásukat kifejték, tehetségeik és hajlamaiknak utat nyitottak s irányt adtak törekvéseiknek.

Ily férfit mutatunk be ma olvasóinknak Horváth Cyrillben.

Több ezren vagyunk hazánk minden részén s tán a távol külföld elszórt pontjain is, kik kedves ifjúkori emlékül tekintünk vissza azon időre, midőn legelőször nyertünk fogalmat a szép, jó és igazról; azon egymástól elválaszthatlan háromságról, melynek ismerése, melynek vallása az emberség nemesedésének üdvét alkotja; — s ezen kedves emléktünk össze van kötve Horváth Cyrillre való visszaemlékezésünkkel.

Szívesen mellőznők a száraz életirati adatokat, de szükséges azokat is elősorolnunk, hogy e jelesünket teljes világításban állíthassuk olvasóink elé.

Szülohelye Kecskemét, hol 1804. okt. 17-dikén pillantá meg először a napvilágot. Első kiképeztetését itt, majd a német és tót nyelvek megtanulása tekintetéből Budán és Privigyén nyerte. Igen

Horváth Cyrill.

korán kifejlett vallásos érzelme s a tudományok s szépművészetek iránti hajlama arra ösztönözé hogy a piaristák — ezen nagyérdemű szerzet — rendjébe lépjen, hol tovább képezvén magát, a pesti egyetemtől, — melynek tanárai közt jelenleg diszes helyet foglal el, — bölcsészettudori oklevelet nyert. Irodalmi munkásságával már korán feltűnt, s ennek elismerésül az Akademia 1834-ben levelező, 1836-ban pedig bölcsészeti osztályába rendes tagjául választá. Nemes és önzetlen szívének szép vonásaként jegyezzük itt föl, hogy néhány év előtt önkényt az Akademia tiszteletbeli tagjaisorába lépett s ez alkalommal évenkénti négy vagy 500 ftnyi díjáról ezen tudományos intézet alaptőkéje javára oly kikötéssel mondott le, hogy ez nyilvánosság elé ne jusson. Indiszerétiókat mentse az utánzásra méltó áldozat fölött nyilvánuló tiszteletünk.

Munkássága a bölcsészet, és szépirodalom közt oszlott meg; amannak még ma is elsőrendű képviselője, míg az utóbbi művelésével — melynek eredménye több, nyomtatásban is megjelent s pályakoszoruzott antique s magyar történeti dráma volt, — felhagyott, de nem egészen, mert ezentul az új nemzedékben, tanítványaiban igyekezett nemzeti irodalmunk iránt szeretetet s annak művelésére vágyat gerjeszteni.

S többoldalú nemes feladata mellett, e célja valóztatására, önmegtagadást s nagy áldozatokat igénylő hosszú tanári pályáján bő alkalmat nyílt. Mint fönnebb említők, ezeken meg ezeken vagyunk, kik tőle nyertük első irodalmi ösmereteinket, s számosak hazánkban az oly, nyilvános téren szereplő férfiak, kik jövő működésükre tőle kapták az első irányt.

Legfőbb érdemeül azonban a forradalom utáni működését hozzuk fel, midőn a pesti főgimnáziumban, hol az ország minden vidékének ifjai jöttek össze, a zsenge elmék és tapasztalatlan szívek fejlesztése volt reá bízva.

Szomorú korszak volt az. Nemesak rátok nézve, kik a szószék és csatatér fényes, de szerencsétlen harcai után fellengő álmaitokból gyászos valóra ébredtetek, melyben veszve láttátok a nemzetet, veszve a reményt. Mennyivel gyászosabb lehet rájuk nézve ez idő, kik már nem valánk gyermekek, hogy az eseményeket *nem érteni* tudtuk volna, de férfiak sem, hogy a multak tanulságaiból biztatást merithessünk a jövőre; kik csak az elveszett remények sohajait hallottuk; kiket a hatalomra vergődött államviszonyok darab viaszként ragadtak markukba, hogy tetszésük szerinti báboakat alakításnak belőlünk, s kik az idomító ujjak nyomását

éreztük s reszkettünk, hogy gyöngeségünkben engednünk kell!

De a hon nemtője virrasztott felettünk. Bár a hazai történet nehéz bilincsekkel, terhelő lakatokkal lépett a szószékre, más felől tárult világosság szemeink elé. Föllebbenté előttünk egy férfi az irodalom történetének fátyolát, sejtetni engedé velünk, hogy a nemzeti nyelv s nemzeti művelődés a nemzet életének, jövőjének főbiztosítója s kimutatta a mult azon időszakát, midőn még aggasztóbb helyzetben volt a haza, mert tetszhalálba sülyedt s így önmaga lett volna oka eltemettetésének, s hogy az irodalom volt az, mi életre költé.

E férfi Horváth Cyrill volt.

Érdekesnek tartjuk még fölemlíteni, miként igyekezett a versengés útján arra ösztönözni, hogy tehetségeinket megkisértsük, fejlődni igyekezzünk.

Azon időben önképző irodalmi társulatokról szó sem lehetett, midőn még az utcán is aggasztónak tűnt fel három ember összecsoportulása s midőn felfüggesztéssel büntették Nagy Ignác lapját, mert a buncunszlaui közleményt nem tette a *hazai hírek* közé. Horváth Cyrill tehát önmaga szentelt minden héten egy-egy órát irodalmi képzésünkre, mikor mindenki a hajlama szerinti szakban készített kísérletet nyilvánosan felolvashatta, s a felolvasottakra bárki irhatott kritikát. Hát még mily önmegtagadás kellett ahhoz, hogy gombaként termő értekezéseinket, verseink s beszélcinket egytől egyig elolvassa, s ráírja azokra véleményét! Ily napról napra megújuló sziszifusi munkáról csak lapszerkesztőnek lehet fogalma.

Az imént ecsetelt korszakból kerültek ki Horváth Cyrill kezei közül: *Armbruszt Péter* mostani orszgy. képviselő, dr. *Ágai Adolf*, kinek a lapokban megjelenő álnevű tárcacikkei majd minden nap olvassa a közönség, dr. *Báthory István*, fővárosunk egyik kitünőbb, jelenleg külföldön utazó orvosa, *Dékán Ráfael* műegyetemi tanár, *Dalmady Győző* kedvelt költőnk, *Győri Vilmos* orosházai evang. lelkész s egyik jobb beszélyírónk, *Kardos Kálmán* orsz. képviselő, dr. *Mezey Mór*, honunk izraelitáinak egyik leglelkesebb magyarítója s nemzetiségünk erélyes irodalmi harcosa, dr. *Révay János* volt egyetemi segédtanár, *Szili Kálmán* műegyetemi tanár s akadémiai tag, *Szokolay Viktor*, dr. *Schwarz Gyula* akad. tag s az „Uj Korszak” tulajdonosa, s világhírű utazónk és nyelvészünk *Vámbéry Armin* stb.

Ha e fiatal férfiak mindazon számtalan másokkal, kiknek neveit itt elősorolni nem bírjuk, tesznek s fognak hazánk irodalmá s közművelődésének s így a nemzet egyik fő ügyének némi szolgálata-

tot tenni, s ha ebből valaha annyi érdem háromlik rájuk, mennyit a teljesített honfiai kötelesség nyújt, ez érdemet bizonyára örömmel nyújtják

azon férfinak, hajdani tanítójuknak, ki bennük az ugynevezett irodalmi új nemzedék alapját hozta létre.

B a r ó t h y I l o n a .

Beszély.

Irtta *Jókai Mór.*

(Folytatás.)

Arra a hirre, hogy férje hazatér, Ilona egészen boldog lett; arra visszanyerte előbbeni életszínét, s ha aggódó szívét árnyékolta is néha felleg, mit a betegen fekvő férj miatti gond támasztott, a repeső gyermek arca elmosolyogta azt onnan.

A királyné megigérte neki, hogy tudatni fogja vele a napot, melyen Bálint utra kelhet, Lengyelországból vett tudósításai után.

Egy napon Ilona örömhírként fogadta a királyné meghívását, hogy jelenjen meg a várkastélyban.

Ó ragyogó arccal sietett fel; a királyné borult arccal fogadta.

— Férjem utra kelt? — ez volt első kérdése.

— Hét nap alatt megérkezik. Felelt neki a királyné.

— Oly soká! sohajta vágyva a szerető hölgy.

— Rövid napi járásokat tehet csak, mert még sebei alig hegedtek be, — viszonzá hidegen a királyné; — egyébiránt elég jókor fog megérkezni, hogy a rossz hirt megtudja.

— Minő rossz hirt? kérdé elsápadva az ijedtségtől Ilona.

A királyné az udvarhölgy arcára szegzé szemeit és monda:

— Cefrani Enrico megérkezett.

Ilona végigborzadt e név hallatára. A tenger fenekén szeretete volna ez embert tudni.

— Mit akar itt ez a nyomorult, gyalázata piacán?

— Mit akarhatna mást, mint a más gyalázatát árulni? Ismered e levelet?

E szónál a királyné egy négy rétre hajtott pergamentet tartott Ilona elé.

Ilona zavartalanul felelt:

— Ismerem. Én irtam.

— Akkor azt is tudod, hogy mi van beleírva.

— Szó szerint: „Kedves barátom! Férjem néhez beteg. Nem tudom, mi történik velem, ha ő meghalna. Se íts, vigasztalj. Azt ígérted, hogy ha ismét visszahivlak, bárholnan eljössz hozzám. Ha valaha szeretted: jöjj sietve.”

A királyné zord tekintettel nézett Ilonára, midőn a nő a levél tartalmát elmondá.

Ilona pedig nyugodt arccal mondá:

— Én e levelet Fra Gaetanonak irtam, ki gyermekkorai nevelőnk volt, s mindkettőnket nagyon szeretett. Főlséged tudja, hogy innen, mint orvos, a florenci udvarhoz hivatott meg, hol világhírűvé lett. Hozzá irtam, hogy jöjjön minél előbb, férjemet gyógyítani; a levelet a követ, Delfini vitte el.

A királyné homlokáról elsimultak a redők, de arcán megmaradt az aggály köde.

— Akkor, gyermekem, e levél rossz kezekbe került. Delfini bizonyosan találkozott Florencben Cefranival, s ráruházta a megbízást, ez a nyomorult pedig maga jött e levéllel ide és most azt hiteszteli, hogy ezt neki irtad.

Ilona kétségbeesve kulcsolta össze kezzeit.

— Istencim! Mi lesz ebből.

— Én nem tudom — szolt a királyné. Magam elhiszem, a mit te mondál; de a világ, tudod, mindig a rosszabbat hiszi. Most eredj haza, és várd be, míg férjed haza jön. Ez a férj dolga.

Ilona felháborodott arccal sietett haza.

Jó hire neve így megszeplősítve, a házasság élet örök kútforrása ily undok féreggel megfertőztetve! Miért nem férfi ilyenkor az asszony, hogy saját kezével vághatná a rágalmazó arcába a visszatörést?

Azt hitte: az ilyen undok rágalom ellen fel kell lázadni az egész világnak. Ki a női erényt csufolja, az Istent csufolja, s azt kötelessége a legelső férfinak, a ki vele találkozik, leütni, mint egy veszett ebet, hogy többet ne harapjon. — Bizony nyal Enricot tizen huszan kihívják párharcra e rágalomért, mielőtt Bálint hazaérkeznék; — hiszen a két családnak annyi rokona van, Bálintnak annyi jó barátja van.

És aztán a kis gyermek is mosolyogva tekint rá s a gyermek mosolya lecsendesíté a háborgó tengert az anya keblében.

Hanem a számos rokon, a sok jó barát csak nem jelent meg a sorompók előtt sem másod, sem harmad nap, hogy Dória Bálint fegyverzetében megjelenjen, a rágalmazót istenítéletre hívni, a nő erényét a napsugárban és a vérben tisztára, fé-

nyesre mosni. Azok mind azt mondták, hogy ezt végezni a férj dolga.

Bizonyos, a világ mindig a rosszabbat hiszi.

És negyednap már a gyermek mosolygása alig-alig tudta lecsillapítani a háborgó tengert az anya szívében.

Ilona elmondá apjának is sérelmes haragját. Azt hívé, ha más nem, az apa fogja eltiporni a nyomorult rágalmazót. — Az is nagyon hideg maradt. Azt felelé: „ez majd Bálint dolga lesz.“

Még az apák is azt tartják, hogy „az asszony csak asszony!“

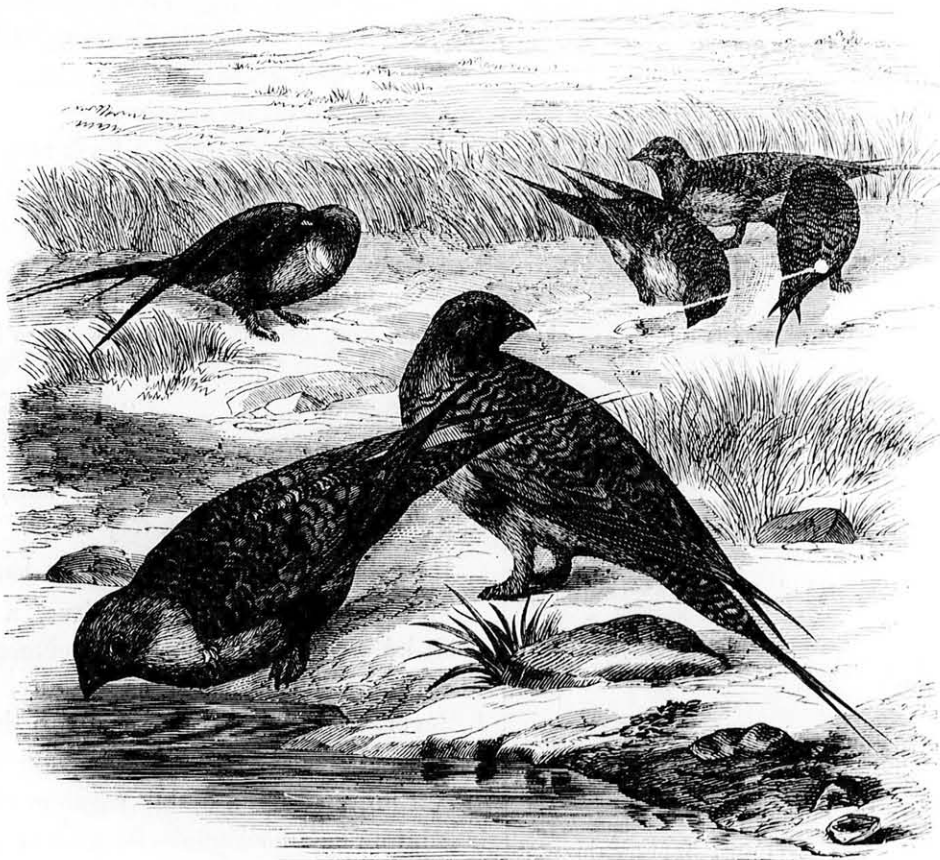
Egyedül a férjnek illik kardot húzni azon jelző mellett: hogy „az asszony angyal!“

székéből kiveszik, rögtön páncélját öltse-e fel? és kiálljon hitvese jó neveért életével kockáznai?

Oh a gyermekmosolygás már nem tudta lecsillapítani a háborgó tengert többé. Ilona egész nap sirt, és indulattól zaklatottan járt szobáiban, férje fegyvertermében keresztül-kasul, és nem talált e kétségbeejtő kelepcéből szabadulást.

A hatodik nap is eljött végre, Bálint utrakelésének hatodik napja.

E nap reggelén hírül vivé Ilona apródja a főlovászmesternek, hogy Dória Bálint az éjjel megérkezett, egy nappal hamarabb, mint várták, s holnapra neje rágalmazóját a sorompók elé Isten-ítre hívja, karddal, páncélosan, élethalál harcra.

A kalandócek.

És a férj, vitéz dalia volt bár, de csak most kelt föl halálos ágyából; nem sokára törődötten, lázasan megérkezik; kimerülve hosszas sebláz miatt, megfagyva nagy vérvesztéstől, és a midőn hord-

A kihívás még az nap a város minden kapujánál kürtszó mellett kihirdettetett.

(Vége következik.)

A k a l a n d ó c.

A kietlen ázsiai puszták egy szárnyas lakosával — mely két évvel ezelőtt a mi pusztáinkat is meglátogatta, fogom olvasóimat megösmertetni.

E ritka európai vendég — a forradt ujjú kalandóc (*Syrrhaptis paradoxus*; *Steppenhuhn*). E szárnyas kivándorló az 1863. év tavaszán, nagy csa-

patokban jött földrészünkre, hol hazánkon át föl, egész Dániáig hatolt. Mielőtt Európában csapatosan megjelent, még a természetbuvárok is csak hiányosan ismerték Radde és Pallas rövid leírása után.

A kalandóc a tyukfélék és galambok között

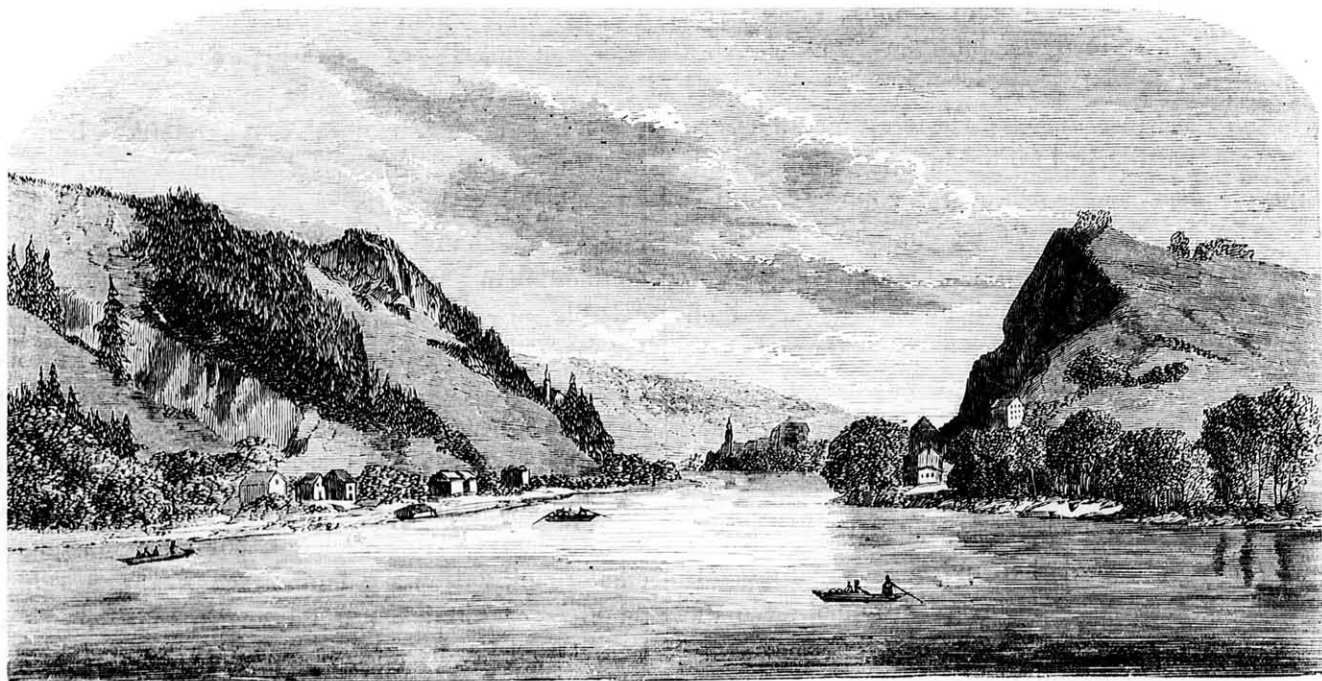
mintegy átmenetet képez, de közelebb áll amazokhoz, annyira, hogy az ezen családhoz tartozó csupafajdoktól (Pterokles, Wüstenhühner) csakis ujjainak alkotása és hossza kinyúló két középső farktolla által különbözteti meg magát.

A him kitünően szép madár. Csőre ólomszürke, feje teteje és nyaka szürke, tarkója sárgás, torka rozsdabarna, begye szennyes szürke, mellét fekete vonalokból álló örv ékiti, mellének közepe fakó, hasának eleje fekete, vége fehér — háta sárgásfakó, fekete háránt vonalokkal tarkálva, szárnya szintén sárgásfakó, de felső felén fekete, tarkázás nélkül. Evező tollainak takarói testszínűek, keskenyebb vitorláik azonban hamvasszürkék. Lárait szennyes fehér pelyhely fedti.

A jérce kevésbé szép. Tollazata halványabb.

rangolva, délkeletről érkeztek, északnyugati irányban jöve át a sivatagon, a Kaspi-tengeren, a Fekete-tenger hosszában s föl a dunai térségeken Magyarorszáig, honnan különböző irányban elszéledtek. Az ok, mely e madarat oly nagyszámú kivándorlásra bírta, ismeretlen előttünk, s azon nézet, hogy a sivatag forrásainak kiapadása kényszerítette rá, bebizonyíthatlan, de valószínű feltevésen alapszik. Legnagyobb számmal jelentek meg s leghosszabb ideig tartózkodtak az Északi-tenger Borkum nevű szigetén, miért is életmódjuk leírását dr. Altumnak ottan tett észleteivel kezdem meg.

A bevándorlott szárnyasok száma több százra megy. Hazánkban május 19-ke körül lőtte az első ifj. Szögyéni László a fehérmegyei Sárretn egy nagyobb számú csapatból. A második pél-

Danai vidék Linz alatt. (Asbóth J. „Utazás röptében“ című cikkéhez.)

Háta apró fekete foltokkal sűrűbben tarkált. Mellén a felső örv hiányzik, az alsó barnafekete.

Hossza a farknyújtványokkal együtt tizenkét hüvelyknyi.

Madarunkat Pallas fedezte fel ezelőtt száz évvel Turkesztán sivatagjain, azonban pár évtizeddel ezelőtt alig 3—4 európai muzeum dícselkedhetett e ritka szárnyas egy-két kitömött példányával.

Európában először 1859-ben jelent meg Helgoland szigetén, Dániában és Németalföldön, 1851-ben Londonból kapott két élő példányt az amsterdami „Natura artis magistra“ nevű társulat, s ezzel neve elhangzott, míg 1863-ban csoportos megjelenése által oly nagy feltűnést okozott az ornithologok között, hogy egész kis irodalom létrejöttére adott alkalmat. Hozzánk, fél Ázsiát átba-

dányt Pestmegye Bugyi helységének határán ejtették el. Pávay V. Elek ur, az erdélyi muzeum segédőre a Mátrában lőtt két példányt, egyet pedig Szeged vidékén kerítettek kézre. Kisebb, nagyobb csapatokban bebarangolták Németországot, Belgiumot, Angolhont, Franciaországot, sőt be van bizonyítva, hogy Németországban több helyen fészkeltek is.

Altum szerint, korán reggel verőfényes helyeken a homokra fekvő sülkéknek a napon egész 9—10 óráig, akkor tovaszállnak táplálékukat szolgáltató helyre, ott gyorsan szaladgálnak szanaszét és „kők“ „kők“ kiáltásukat hallatva, mohón szedgetik a növények magvait, csipegetik apró leveleiket. Borkum szigetén a következő növények magvaival táplálkoztak: tengeri schoberia (Scho-

beria maritima), tengeri lepütykű (Lepigonum maritimum), vigály perje (Poa distans). Más helyeken búza- és rozsszemeket leltek begyűkben. Az alatt, míg tápjukat keresik, egy him űrt áll és hossza nyújtott nyakkal kémkedik; ha valami fölkelte gyanuját, hangos „kökerik“ kiáltással ad jelt társainak, melynek hallatára a szanaszét csatongoló madarak összeszaladva egy csomóba lapulnak s mozdulatlan maradnak, míg a fenyegető veszély elvonul fölöttök. Cselük rendszerint sikerül, mivel színezetök sokban hasonlítva a homokos talajéhoz, még a legélesebb szemű vadász is nehezen veheti őket észre. Étkezés után, déltájt elhagyják eme fukar növényzetű helyeket is, és oly napsütötte sivár homokos partokat keresnek fel, hol a fűvenyben heverve sütikéreznek.

A frankfurti állatkertben él egy pár, melyet ez előtt három évvel Londonból kaptak. Ezeket egy nagy Voliéreben tartották több más tyukfélével, a melyekkel a legjobb egyetértésben éltek. Ottan tett észletek szerint megelégedésüket galambszerű gurukolással fejezik ki. Fogságban legjobban kedvelik a kölest, répa- s mákmagot, zöldbuza és füne-műek leveleinek a hegyét, az emésztés elősegeléseért pedig gyakran nyelnek el fővényszemeket. — Legyet, rovarokat, pókot nem esznek, miben eltér természetük a tyukfélétől, valamint szintén abban, hogy nem szoktak kaparni, de azért szeretnek ám, mint a tyukfélék, a napsütötte meleg homokban fürdeni *). Viz nélkül nem bírnak soká ellenni, miért is bizton számíthatni a sivatagon is arra, hogy azon környéken, hol kalandócok tartozkodnak, forrás található, mit a sivatagon utazók jól tudnak s azért mindig nagy örömmel üdvözlők madarunkat, a hol találják, mint az annyira sóvárgott éltető nedv közellétének egy biztos hirnökét. Vedleni augustus havában szoktak s ilyenkor a farkukból kinyuló két hosszú középső tollat elvesztik. Röptük gyors és a fogolyénál is suhogóbb. Husok izletes s a borkumi fürdő-vendégek állítása szerint, a nyirfajdéhoz hasonlítható.

A hamburgi állatkert öt példánnyal bír s az ezeken tett észletek közül megemlítem azokat, a melyek az eddig mondottaknak kiegészítéseül szolgálnak. Ama szép kertben egy helyiségbe vannak helyezve csupfajdokkal, melyekhez közel rokonság köti őket, s a melyekkel természetre nézve is egyeznek. Táplálékuk is ugyanaz. Rendszerint összevegyülnek, de a csak kissé gyakorlott szem is meglehetősen távolra megkülönböztetheti őket a csupfajdoktól sajátságos, tipegő járásuk által. Tollazatukat kissé fellobbolva hordják, röptükben pedig a galambokra emlékeztetnek. Az eső ellen nem viseltetnek ellenszenvvel, mint a csupfajdok, sőt ellenkezőleg, mikor esik, oly helyre feküsznek, hol derekasan átázhatnak. Hamburgban egy jérce tojt is kettőt; tojásai a fogolyéhoz hasonló nagyságúak. Simák, fénytelenek, alapszínezetük szürkés zöld, sötét foltokkal tarkálva. Évente kétszer költenek s egy fészekaljban 3—4 tojás van.

A mondottak után feltűnő lesz olvasóim előtt is, hogy a kalandóc nemcsak a tyukfélékkel, hanem a galambokkal is rokonságban van. Testalkata a galambokéhoz hasonló, csőre az erdei tyukokéra emlékeztet, hangja olyan mint a csupfajdoké; életmódjában, szokásaiban a tyukfélékhez közeledik ugyan, de egyetnást átvett a galamboktól is, csak lábainak sajátságos alkotása különbözteti rokonaitól. Ezek egész a karmokig gyéren tollazottak, rövidek s három ujjuk, a melyek közül a két szélső sokkal rövidebb a középsőnél s azzal össze van forrva. Ezen többféle rokonsága okozta, hogy az ornithologok sokáig nem tudták elhatározni, vajjon a galambokhoz avagy a tyukfélékhez csatolják-e a rendszerben? míg végre a két család között jelöltek számára helyet, mint azokat összekötő láncszemet képező átmeneti fajnak.

Most midőn e sorokat írom, e szép madár ismét végkép eltűnt földrészünkrol s kérdés, fog-e ismét hozzánk vándorolni.

Gr. Lázár Kálmán.

Utazás röptében.

I.

(Védbeszéd a vasutak mellett. — Bécs. — Visszaemlékezés Pestre. — Ha honunkból távozzunk. — Német, olasz, angol és amerikai utitárs. — Tájéképek waggonból. — A német doktor magyaráz. — Mölk s a Niebelungen-ének. Magyar nyomok Ausztriában. — Közel Linchez.)

Gyakran hallottam panaszt emelni a vasutak ellen. Némely patriárkális barátom órákig tud so-

*) Azok kedvéért, kik az ornithológiában járatlanok, szükségesnek tartom megjegyezni, hogy több madárfaj nem oly módon fürdik a homokban mint a tyukfélék, hanem mint a

pánkodni az emberi elme eme valóságos diadalán. „Elveszett az utazás minden költőisége. Az utazás veréb, azaz nem kaparás által készít magának fürdésre alkalmas helyet, hanem mellével furakodik mintegy a homokba, csőrével meg szárnyaival hányva a fővényt hátára. Gr. L. K.

teherré vált és nem mulatság többé. — Az ember le van kötve minden tekintetben. — A század prózája lassankint elfoglalja a költészet minden terét.“

Igy sohajtanak e költői kedélyek, kik előtt hitregetan, kétségbeesés és rabló nélkül lehetetlenné válik a költészet.

Az én prózai irányom soha se volt képes megérteni őket. — Utaztam én is kocsin huszonnégy óráig folytonosan. Nem is igen tenném még egyszer, a míg csak elkerülhetem. — Döcög egy olyan emberkinzó ketrec hegyen fel, hegyen le képzelhetetlen lassúsággal. Minduntalan meg kell állani, kereket kötni, leszállni. A nap majdnem hogy megsűt. A porról szólni se akarok és ha a kereken baj nem esik, szerenéséről beszélhetsz. Hogy délre valami becsületes városba jutsz, arról ne is álmodjál. Egy kétségbeesett csárdában ábrándozhatol az utazás költségéről és készülhetsz sovány ebédnél a délutáni örömekre. — Ha rossz az idő, akkor — isten irtalmazz!

És a vasuton! . . . Szabadon mint a madár — vagy legalább is sebesen mint a madár.

Csak egy utazási mód kényelmesebb és költőibb egyszersmind (itt csak az okkal-móddal való gyaloglást véve ki), a gőzhajózás tudniillik. És azt szívesen megígérem: találják fel a mozdony ellenségei, mikép lehetne gőzhajóval utazni száraz földön, és rögtön feladom védencemet. De addig csak siesünk a pályaudvarra, még pedig most az egyszer a bécsi nyugatira.

Mert hisz a múlt éjet arra használtuk, hogy Pestről Bécsbe érjünk.

Váltunk jegyet gyorsan, fohászkodjunk a sors vezéréhez kellemes utitársakért és bizzuk magunkat a mozdonyvezetőre.

Megnézhattük volna Bécsset is; hadd mesélhettünk róla is valamit! hadd szólnánk ama goromba bérkocsisokról, görbe, kacskaringós, szűk utcákról és ama híres, híres doktorokról. — De hiszen tudjuk, hogy a magyar ember innen amugy is már többet hallott, mint a mennyi épen inyérelt volna.

Tovább — tovább!

. . . . .
Bús az idő, bús vagyok én magam is . . .

E dal igen szép, de csak félig igaz. Az idő tudniillik gyönyörű . . . én azonban csakugyan bús vagyok. Voltaképen még sem bús; tudja az isten minék is nevezzem e kedélyállapotot? Rosz kedvemben vagyok, vagyis inkább semmiféle kedvemben. Ugy örültem a külföldnek; most itt vagyok és mégsem tudok neki örülni. Ugy vágytam ezen utazás után;

most a határon állok és vissza szeretnék inkább. Hogy miért? Alig mondhatom. Csak azt tudom, hogy néhány évre távozom a hazától, mindattól, mit szeretek, mi engem szeret. Ugy eszembe jut minden édes otthoni emlék, úgy eszembe jut egész eddigi életem. Minden, minden . . . ama kedves ajkak, melyek rám mosolyogtak, ama szemek, melyek nyugodt — nyájas tekinteténél felmelegszik az ember szíve; az az édes magyar szó, azok a szép hegyek és szép puszták, a királyi Duna, a sirva vigadó népe, a gyönyörű, szűzi Pest . . . Oh Pest, Pest! Hogy el tudtalak hagyni téged . . . a bánat könye rezg pillámon! az isteni váci-utca, a nemzeti opera másfél tenoristájával és egy század baritonistájával!

És az a sok elegans csolnakda, mely, meglátjátok, még tengeri nagyhatalommá fog kinőni . . . az imponáló lóverseny-napok, melyeken több az angol, mint a magyar, — hadd sejtse a polgárság és a köznép szent borzalommal, hogy itt magasabb régiókba tévedt, ezek a jámbor emberek, kik néha ugyan deklamálnak az aristokratia ellen, de azért mégis önmaguk emelnek körüle fényesebb fénykört, mint valaki tehetné, mondhatnám vallásos kegyelettel . . . Nézd azt a fiatal embert; rajong a demokráciáért; mutass be neki egy gróft, bárót; alig hallotta még fél fülével, hogy gróf, báró — és kalapja térdén van és hasonlít egy kettős görbületű görbéhez. Pedig azelőtt oly tekintélyes pófát vágott. Nézd azt a kis leánykát . . . igen kedves, sőt szelleműs . . . de ha valami bálon van és okosan akarsz vele beszélni, társalogj vele, mielőtt valami fiatal, jövőbeli nagyreményű felsőházi tag vele táncolt egynéhány lépést, mert azután . . . ha nem más, de legalább is szórakozott.

És az a derék pesti köznép! Valami előkelő előadásnál mint tolong, hadd lássa: vajjon a hercegnőknek is arcuk közepén van-e az orruk. — És ezt mind oda hagyni könnyelműen, az ismeretlen idegenért!

Való, való, mégis való! Oda hagyunk ugyan sok kellemetlent, mindennapisága által boszantót, ha így kirándulunk messze-messze földre, de oda hagyjuk azt is mind, a mit szeretünk: a vér, a szellem, a szív rokonait.

Valóban igen keserű hangulatban voltam, midőn ott ültem az elindulandó bécs-linzi vonat kocsijában.

Oly keserű hangulatban, hogy jó ideig utitársaimat megse néztem. És midőn megnéztem őket, nem tetszett egyik sem.

Négyen voltak. A világ minden részéből.

Volt ott egy kis olasz kereskedő. Folytonosan

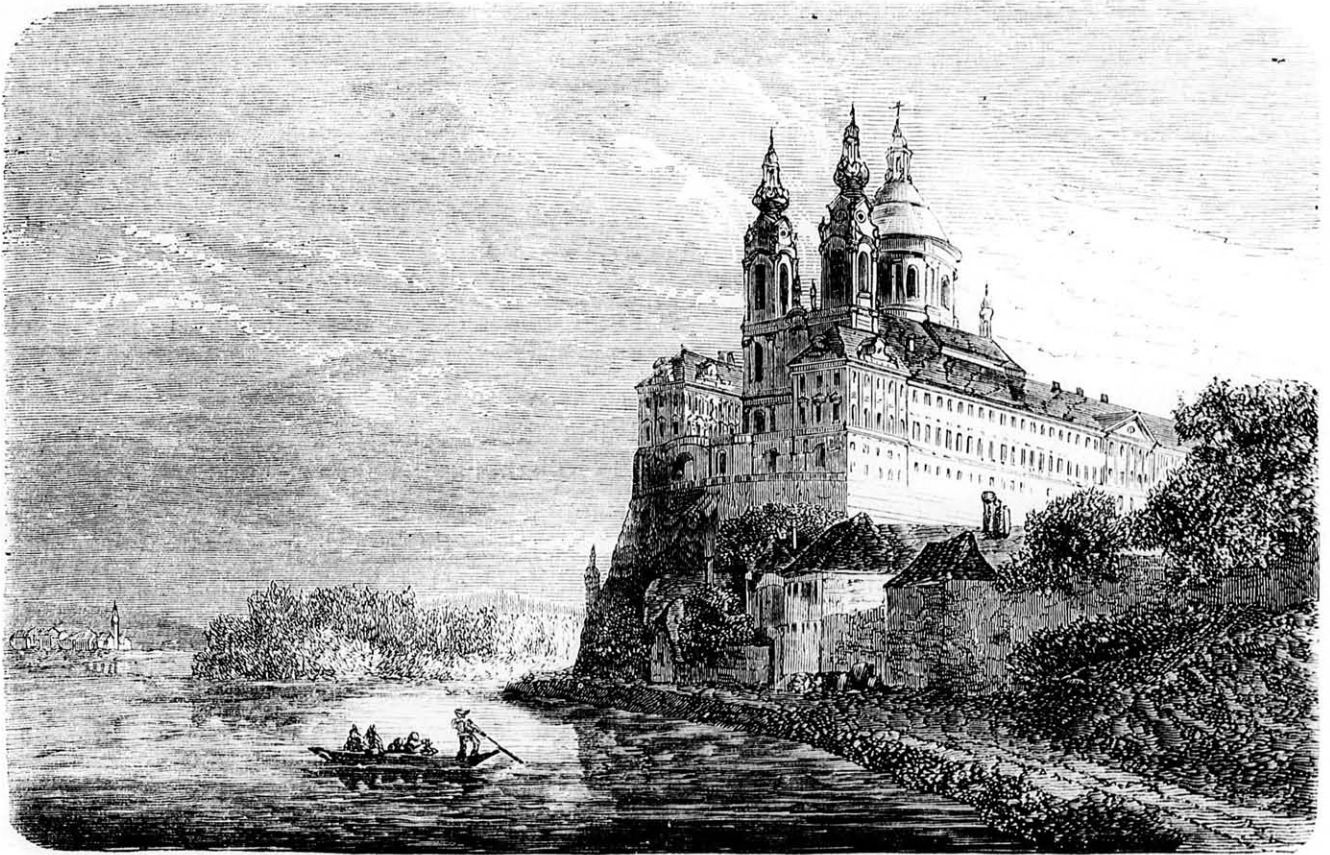
járt a szája, mindenféle kérdeni valója volt. Német szomszédját nyaggatta folyton. Ez aztán irtózatosan okos ember volt, mindenről tudott teljes felvilágosítást adni. Egy angol lordot azonban nagyon is ostobának tartottam. Ezenkívül még kédkedtem is lordsága valódiságán. Legalább úgy rémlett előttem, mintha Pesten ezt az oroszánt commis-voyageur-bőrben láttam volna. No nem baj . . . ezek az angol urak külföldön gyakran nemesítik magukat és elvégre ha egy commis-voyageur lordnak adja ki magát, legalább — befogja száját.

Ezt aztán tette is. Csak néha-néha harapott össze szájában egy-két hangot, közbe-közbe egyet

csakhamar gyorsabban törekedett előre, míg azon sebességet elérte, mely minden gyorsvonat kötelessége. És repültünk tovább, mindig tovább. Eleintén fel sem akartam tekinteni. Annyira jutottam, hogy már nem is képzelhettem, mint lehet szép egy vidék, mely a nem rég átlépett határon túl van.

De a kis olasz minduntalan felkiáltott, elragadtatásának kifejezést adandó; a német egyfolytában magyarázgatott; az angol, meg az amerikai felváltva nézett szünet nélkül majd zsiros uti könyvébe, majd ki az ablakon.

Végre is elgondoltam magamban: ha az olasznak is ennyire tetszik a táj, kinek oly szép a hazája,

A mölki zárda. (Asbóth „Utazás röptében“ című eikkéhez.)

csaholt, meg ismé nyikorgott és nyöszörgött. Azok kedvéért, kik a nagy nemzet nyelvét nem ismerik, ide teszem, hogy ezt a műtétet az angolok beszédnek csufolják.

Ez a kevés szó negyedik utitársunkhoz volt intézve. Ez amerikai volt.

Ennek valódiságán cseppet sem kétkedtem; olyan piszkos, mint ez az uri ember, csak amerikai lehetett. — A mint mondom, olyan roszkedvű voltam, hogy egy utitársamat sem tudtam méltányolni.

Csengettek, füttyöltek. — Az éles fütty mintha szivemen ment volna keresztül. El, tehát el. . . . Keblem összeszorult.

Lassan lassan mozogni kezdett a vonat, de

ha annyi magyarázni való van rajta, ha oly szép piros könyvekben is irtak róla, csak megnézheted te is.

És néztem, néztem. És addig néztem, míg egészen elmerültem.

Valóban nem csudálni való vidék, nem megkapó, elragadó. Világért sem tudtam volna annyiszor felkiáltani, ugrándozni, fickándozni, mint az a kis hófehér haju, piros-arcu olasz.

De bájos, felüdítő, hizelkedő. Felmelegszik az ember szíve látásán. Az ember majdnem beleszeret valójában.

Falu falura, völgy völgyre, — mindenik más — és mégis mindenik egyenlő eme jellemében.

○ Felségeik bevonulása Buda-Pestre, jan. 29-dikén. (77 és 78-dik laphoz.)

Két tartományon keresztül vezet e nyugati pálya. Mindenik gazdagon ellátva a természet pazar, kimeríthetlen szépségeivel. Az ipar virágzik a tömött népelességnél. Annyira emlékeztet a századok folytában itt szerepelt világtörténelmi események folytán. Hatalmas havasi tájképek; bájos völgyek; egy fejedelmi folyó vadregényes partjain mohos várromok, melyek ledőltek a kor szelleme előtt; gazdag zárdák, melyek mesterségesen feltartatnak ugyanazon kor szelleme ellenében.

Mindez két mértföldnyi rövid uton elvonul az utazó szeme előtt és az embernek e mellett még maradjon ideje a vasútépítészet néhány remekét is csudálni itt.

Valóban mindjárt eleintén ódai elragadtatásig jutottam volna, ha szerencsémre az amerikai nem köp, az angol nem ásitózik, az olasz nem kérdez, a német nem felel annyit. Ez a német valóban kiálthatatlan okos volt.

Minden talpalatnyi földről tudott valamit. Professor, vagy legalább is doktor volt. Már Schönbrunn mellett kezdte magyarázni a rajongó olasznak Hietzing származtatását.

„A török háboruban a pogányok egy jámbor keresztényt egy fához kötöttek, ez azonban Krisztus urunk szűz anyja hatalma által megmenekült. Midőn el akart menni, a fákon elrejtett Mária kép rákiáltott még: „Hüet'seng“ (vigyázatok.) — Innen aztán Hietzing.

Az olasz kérdezte a németet: vajjon hiszi-e ezt?

Nagy philologjainknak azonban figyelmükbe ajánlom még a következő környékbeli helységnevek származtatását: Meidling, Speising, Maxing, Penzing, Hacking, Mödling, Döbling, Liesing, Simmering, Ottakring, Weidling, Vierling, Grinzing.

Presslaunál az eddig oly élénk vidék, a méla magány jellemét ölti. Nagyszerű, emberkéztől alig érintett erdős bércei tájképe. Komoly fenség, magaslatos csend. De nemsokára bele jövünk ismét az előbbi tájképbe, miután még néhány állomáson át alkalmunk volt a talajnehézségek legyőzését csudálnunk, nagyszerű alagutak, sziklametszetek és hidakban.

Ismét az a gyönyörű idyll! — Tiszta-zöldebb pázsitot csak Helvétiaiban láttam ismét. Szébb falvakat ott sem. Sőt oly csinosakat is alig. Különösen a szép fehér eredeti alaku templomok varázsosan emelik e helységeket, melyek oly kacérán kacsintgatnak a hegy hátának lombjaiból.

Az imponáló melki zárdá elébe értünk.

A tudós német látván, hogy magyar vagyok, azon hő vágyában, hogy én is csudáljam tudományát, hozzám fordult és hoszasan, szélesen me-

sélgete. Fejtegette nekem a „Niebelungen-liedet“, azt a világ legnagyobb szerű művének nevezvén, mire aztán elkezdte, hogy abban előfordul egy As-told nevű kún, a ki itt Melkben fogadta a németeket! — És kezdte citálni:

„Da brachte man aus Medelik auf
Händen getragen.

„Manch' reiches Goldgefäß angefüllt
mit Wein

„Den Gästen auf die Strasse; sie sollten
Willkommen sein.“

Csudáltam őt és csak hagytam élvezni örömét.

De mikor aztán Pöchlarn-ba értünk, szintén a Niebelungen-Liedből én mondtam el neki egy ide vonatkozó helyet eredeti ó-német nyelven.

Erősen hiszem azonban, hogy az angol többet értett belőle, mint az én jó, pápaszemes doktorom. Legalább tökéletes birka-arcot vágott rája és csak akkor tudott ismét szóhoz jutni, midőn kerekén megmondtam neki, hogy biz én nem is tartom oly különös nagyszerűnek azt a Liedet. De mikor aztán Hegel-t is felléptettem magam mellett, ki nem épen hízogóan nyilatkozott a Niebelungen-Liedről: akkor az én jó németem letette a fegyvert, és miután még óvást tett azon állításom ellen, hogy a legnagyobb is a mi e költeményben van, magyar és hún ösdalokból volt merítve: egy szót se szőtt többé hozzám. Nyilván megijedt nagy tudományomtól. Az ilyen bölcssek csak olyanokkal szeretnek beszélni, kikről feltehetik, hogy legalább is még egyszer oly ostobák, mint saját maguk! De a fenséges Melket igen gyorsan hagytuk el.

Az egész vonal legérdekesebb pontja kétségkívül.

Akár természetes fekvésének, akár történelmi emlékei, gazdag természettudományi és műkincsei szempontjából.

Száz látnyi magasságu kocka-alaku alapszikkján székel a fejedelmi kinézésű zárdá diszes homlokzatával, számos tornyával és kupoláival uralkodóan tekintve le a tiszta zöld Duna esendően mozgó hullámaiba, — az örök nyugvás jelképe, az örök haladás jelképe. És bármily uralkodóan, és bármily mogorván tekintett le a folyóba, bár megütköznek küzdődő hullámai szünet nélkül a sziklatalpba, a folyó halad, folyton halad . . .

Előre — előre!

Mea dilecta! Így kiáltott fel Julius Caesar, mondják, megpillantva e vidéket.

Innen vette volna aztán nevét a későbbi helység is, mely most már meglehetősen nagyságu; Medlik, később Melk.

Itten a vidéken még sok emléke maradt fenn a rómaiaknak és más világhódítóknak is.

Egyáltalán ritkán lesz egy ily kicsiny tartományhoz annyi nagy emlék kötve.

Itt majd minden helységnek van vonatkozása a világ legnagyobb hőseire.

Majd mindenik igyekezett koronájához fűzni e gyöngyöket.

Itt jártak a rómaiak; Julius Caesár és sok más. A hunok, a magyar vezérek, Hunyadi Mátyás, és végre I. Napoleon.

Mily nevek! Mily emlékek!

Ők elköltöztek. Hol vagytok Róma nagy fiai, hol ti húnok, isten ostorai, hol Corvin Mátyás, hol te magyar dicsőség? ... Oda — oda! — szorul a szív ... és csak egy gyenge remény tartja fenn még.

De a tájak állanak és szépek, mint valaha, vagy szebbek is tán.

Az ember halandó, a természet örökkévaló.

Bösenberg várpalotája vonja magára később ismét az utas figyelmét. Egyszerű, de egyszerűségében mély benyomása. — Átellenében egy várrom.

A hegyek mindinkább magasabbra nyulnak. A helységek szintén terjedelmesebb mezővárosokkal váltakoznak, St.-Péter, Steyer, Enns.

A vidék kezdi veszteni eddigi jellemét. Van ugyan még mindig elég kedves falu, tekintélyes várrom, diszes zárdá, de az a különös légység, az a sajátságos báj csak néha-néha ömlik el ismét a tájon.

Közeledünk Linz felé.

Asbóth János.

Egy magyar gróf, ki száz év előtt utazta be földünket.

E nevezetes s a külföldön tán hírnevesebb ember, mint itthon, gróf Benyovszky Móric, kinek kalandjait gr. Gvadányi a múlt században verses regényben dolgozta fel.

Minthogy Gvadányi művei csak kevés példányban forognak közkézen s mert azok főnnebb idézettjében inkább humorisztikus regényt, mintsem hű előadást találunk, talán nem lesz érdektelen, rendkívüli hírre vergődött hazánkfia kalandteljes életét megösmertetni.

Gróf Benyovszky Móric Felső-Magyarország Vobna nevű helységében, 1741-ben született, s mert atyja az osztrák hadseregben tábornok vala, ő is a hadi pályára lépett s az egész hétéves háboruban részt vett. Nagybátyja kívánságára, ki őt örökösévé tűzte ki, elhagyta a hadsereget s Litvániába költözött, de mivel ezalatt sógorai birtokait elfoglalták, visszasietett Magyarországra s fegyveres kézzel igyekezett azokat jószágról elkergetni.

E föllépése miatt az udvari kancellária lázadónak nyilvánította őt s Benyovszky elfogatása előtt Lengyelországba menekült, hol hosszas utazás után a konföderált lengyelekhez csatlakozott az oroszok ellen. Itt egymásután ezredes, majd a lovaság parancsnoka s később főszállásmester lőn. Rumenkánál megverte az oroszok egyik hadosztályát, de nemsokára ő vesztett csatát s orosz fogságba került.

Iszonyu börtönéből sikerült megszöknie, hancan ismét elfogták s gróf Panin adott szava dacára Kamesatkába, Ázsia legtulso északi szélére hurcolták. Oda való útjában egy iszonyu vihar alkalmával megmentette a száműzötteket szállító hajót, mi által kinyerte Nilow, kamesatkai orosz kor-

mányzó kegyét, kinek házába is szabad bejáratot nyert, mert e magas hivatalnok gyermekeit a francia és német nyelvre tanította.

Itt a kormányzó legfiatalabbik leánya, Afanázia belészeretett Benyovszkyba s e körülmény arra birta Nilowot, hogy Benyovszkynak visszaadja szabadságát s lányát vele összeházasítsa. Ezalatt azonban Benyovszky több más száműzöttel összeesküdt, kikkel együtt óhajtott Kamesatkából megszökni. Terve azonban majdnem napfényre jött, sőt az Afanáziának is tudtára esett; de ez jegyese iránti szerelmében nemcsak nem árulta el őt, sőt elhatározta vele együtt szökni. Benyovszky ezen kedvesével — ki jól tudta, hogy jegyeseinek hazájában neje s gyermeke van — erővel elfoglalt hajón távozott Kamesatkából, 1771-ben.

Doppler ez események szövegére „Benyovszky“ című eredeti operát is irt, mely azonban a Bach-kormány alatt megfoghatlan okokból csak „Afanázia“ címen adathatott elő a nemzeti színpadon.

Benyovszky Kamesatkából Khinába szándékozott vitorlázni, e helyett azonban számtalan viszon tagság után Japán Uszmai-Ligon nevű szigetére jutott, hol őt nagy tisztelettel fogadták. Itt jegybe kellett lépnie egy fiatal japáni szépséggel s a sziget lakóinak meg kellett ígérnie, hogy ismét visszatér s gyarmatot alapít közöttük, s ezen ígétét Khinából visszatérte után csakugyan meg is akarta tartani.

Innen Formosába vitorlázott s bár ennek lakosai a legragyogóbb ígéretekkel csalogatták őt a köztük maradásra, mégis tovább hajózott Kelet-Indiába, Makaóba, hol az angol, francia és hollandi gyarmatosok szintén marasztották. Minthogy azonban

Benyovszky a franciák ajánlatait fogadta el, az angolok megvesztegették hazánkfia hajója népségének egy részét, s embereinek egyike, Stepanow nevű orosz, ki már többször fellázadt, most is összeesküvést forralt ellene, mely azonban dugába dőlt, mert Benyovszky 4000 piaszter kifizetése után az orosz elbocsátotta szolgálatából, ki aztán hollandi szolgálatba állott. Makaóban igen sokan haltak el lázban Benyovszky kísérői közül s ezek közt a szép Afanazia is, ki mindig a legforróbb szerelemmel ragaszkodott hozzá.

Hosszas bolyongás után végre Franciaországba érkezett, hol a kormány megbizta, hogy Madagaskár szigetén, Afrika délkeleti partján alapítson gyarmatot. Ez igen nehéz feladat volt, mert annak sikere teljesen az oda közel fekvő „Isle de France” gyarmat hivatalnokainak önkényétől függött, kikhez utasítva volt. Ő mégis elindult s 1774. júniusában érkezett Madagaskárba, hol az éghajlat egészségtelensége s a francia minisztériumtól szenvedett kellemetlenségek dacára állhatatosan fenntartotta magát. Itt a fekete bennszülöttek nagyon megkedvelték őt s számtalan törzs és főnök járult eléje azon kéréssel, hogy legyen királyuk. Magyar grófunk elfogadta ez ajánlatot, azonban kikötötte, hogy előbb elbocsátatást kell a francia királytól nyernie. Ezen óhajlásánál azonban még több teljesült, mert nemsokára francia biztosok érkeztek a szigetre oly parancssal, hogy fogják el Benyovszkyt, ez azonban kezeik közül kimenekült.

Miután a francia parancsnokságról végkép lemondott, a bennszülöttek 1776-ban ünnepélyesen királyukká, vagyis *ampanszakabévé* választották, s a fekete asszonyok királyuk nejének hűséget esküdtek, kit Benyovszky még Franciaországban tartózkodásakor hítt magához Magyarországból.

Benyovszky később kijelentette, hogy ő Európába utazik, miszerint ott új államának hatalmas szövetségest s kereskedelmi összeköttetést szerezzen, s alattvalói hiába esdettek, hogy álljon el ezen szándékától.

Franciaországba érkezte után kénytelen volt az ottani minisztérium üldözései elől osztrák szolgálatba lépni, ezt azonban két év után elhagyta, mert Ferenc császár nem volt hajlandó terveit elémозditani.

Innen szintén hiába fordult Anglia királyához; azonban a londoni nagykereskedők, s Amerikában — hová szintén elutazott — egy baltimorci ház nyomatékos támogatásban részesítették. Amerikából 1784. októberében indult el, nejét ott hagyva s 1785. ápriliában szerencsésen érkezett meg ismét Madagaskárba; midőn azonban itt a franciákkal ellenségeskedésbe keveredett, ezek kormánya „Isle de France”-ról 60 rendes katonát küldött ellene, kik ellen ő kiindult.

A franciák első golyója keresztülfúrta szivét.

Ez volt vége gróf Benyovszky Móricnak, kora egyik legrendkívülibb férfjának.

Az 1447 s 1505-diki rákosi országgyűlések tagjai.

II.

Az 1505. október 4-én tartott országgyűlés még sokkal érdekesebb az előbbinél. A jelenvolt karok és rendek nyíltan kimondták, hogy II. Ulászló kormányzásával nincsenek megelégedve, s ennek következtében hozták azon nevezetes határozatot, hogy magyar királynak mást, mint e haza szülöttjét, többé nem fognak választani. — Ezen országgyűlés tagjai voltak:

Bakács Tamás bibornok s esztergomi érsek; Frangepán Gergely kalocsai érsek; Thurzó Zsig. erdélyi püspök; Szathmáry Gy. nagyvárad püspök s kancellár; Bakács Ferenc győri, Csáky Mikl. esanádi, Báthory Miklós váci, Podmaniczky Istv. nyitrai, Országh Ján. szirmiai püspökök és a dubnicai gróf vránai perjel. — Perényi Imre abaujmegyei főispán, nádor és a jászok kapitánya; Péter szentgyörgyi gróf, országbíró s erdélyi vajda; Zápolya Ján. szepesi örökös gróf; Ujlaky Lőrinc hereceg; Somy József temesi gróf s az alsó hatá-

rok főkapitánya; Ráskay Balázs főkinestartó; Buzlay Mózes főajtónálló; Báthory Gy. főlovászmester; Palóczy Mih. főpohárnok; Perényi Gáb. s Podmaniczky Ján. főkamarasok; Palóczy Ant.; Ferenc szentgyörgyi gróf; Kanizsay Gy. belgrádi kapitány; Beriszló János rác despota; Telegdy Istv. a király kinestartója; Bebek Ján.; Drághfy Gy.; lindvai Széchy Tamás; Országh Mih.; Héderváry Fer.; Rozgony Istv.; homonnai Drugeth Ján.; Losonczy Zsigmond; György mercini gróf; bajnai Both András és Balassa Ferenc Horvát-, Tótország s Dalmátia bánjai; gersei Petheő János, a királyné főajtónállója; Tárczai János székelyek grófja; akosházi Sárkány Ambras pozsonyi gróf; Csáky Mihály s losonci Bánffy János bárók; Ballay Barnabás szörényi bán; chulai Mór Gy. belgrádi kapitány; chulai Kende Miklós szabácsi kapitány; Horváth Márk budai várnagy; enyingi Török Imre; Pákosy Mihály; Czobor Márton;

Zoby Mih.; Mágh Pál alnádor; Szerecseny Lajos alországbiró; Ellywelgh Ján.; Werböczy István; Mezögyány Máté; Marocha Fer.; Imreffy Mih.; Deák András csongrádi főispán; Korláthkeőy Oswald tatai s komáromi várnagy; Zólyomy Miklós; Székely Miklós; Kisvárady László; Hagymásy Miklós; Rákossy Albrecht. — Kesserű István; Szentpétery László *Valkómegyéből*; Herczegh Fer., Istvánffy István, Bika János, Orbonác György, Dacho Leo *Baranyamegyéből*. Korotnay István, Fánchy János, tóthi Lengyel László, Kálmán Ján. *Somogymegyéből*. Bodó Fer., Dombó Pál s Miklós, Szerecseny György, Morga Miklós *Tolnamegyéből*. Árhándy Tamás, Torday Miklós, Tholdy Mihály, Bajony János, Mochthóy Miklós *Biharmegyéből*. Kerecseny Gy., Cehán Balázs, laki Kaczér Andr. *Zalamegyéből*. Sittke György, Sibrik László *Vasmegyéből*. Eszelváry Ferencz, Hosszuthóthy Gy., Hathalmy Lázár, Ajkay János *Veszprémmegyéből*. Csáky Istv., Loranek Mihály *Sopronmegyéből*. Néma György, Legándy Balázs *Györmegyéből*. Illyés-házy György, Keméndy Lajos *Pozsonymegyéből*. Erdődy Gergely Sz. *Fehérmegyéből*. Nagy János, Solthy László, Baloghy János, Vas János *Komárommegyéből*. Rosen Kelemen *Trencsénmegyéből*. Kubinyi Máté *Árvamegyéből*. Tarnóczy Kristóf *Turócmegyéből*. Tormay Tamás *Liptómegyéből*. Masinczky György *Zólyommegyéből*. Mariássy Istv., Therney György *Szepesmegyéből*. Forgách Gy., Tapolesányi Benedek, Salgói Miklós *Nyitra-megyéből*. Kálnay László, Baranyay György *Barsmegyéből*. Sággy Balázs, Szántó Oswald, Radnóthy Gy. Kartaly Zsigmond *Nógrádmegyéből*. Kőváry Pál, Mocskory György, Csehi László, osgyáni Bakos

János *Hontmegyéből*. Etely Miklós, Kenderesy Mihály, Horváthy Ádám *Pestmegyéből*. Tahy István, pomázi Csiko Gáspár *Pilis-megyéből*. Pászthóy Ferenc *Esztergom-megyéből*. Pászthóy János s Domonkos *Hevesmegyéből*. Csetneky Miklós, Lorántffy Miklós, Rimaszécsy Ferenc, Feledy János *Gömör-megyéből*. Kazai Gyulaffy Ferenc, Beesky István *Borsodmegyéből*. Thurzó Péter, Fanchaly László *Abauj-megyéből*. Pányi Kristóf, Csapy György *Zemplén-megyéből*. Szvinyár Máté, Zegnyey Sebő *Sáros-megyéből*. Dobó Domonkos, Strite Miklós *Ung-megyéből*. Taksi László, Naményi Balázs, Daróczy Márton *Beregmegyéből*. Ujhelyi György, Bekény Miklós *Ugocsa-megyéből*. Getsch János, Bertnay János *Mármaros-megyéből*. Chaholy Bertalan, Gataly György, Szepessy János *Szatmár-megyéből*. Sarvasághy Miklós, Benje Tamás *Közép-Szolnok-megyéből*. Illosvay Jeromos *Krasznamegyéből*. Parlaghy Menyhért, Dersy Kelemen *Szabolcs-megyéből*. Ábrahámfy Sebő s Péter, Ladányi László *Békésmegyéből*. Wass László, Bánrévy Fülöp, Veseny János *Külső-Szolnok-megyéből*. Lépesy Bernát, Horváth András, Derssy Antal *Zaránd-megyéből*. Patóczy Bertalan, Ravaszdy Péter, Kendery Istv. *Arad-megyéből*. Telegdy László, Makóy Gergely, Kutassy Lukács *Csanádmegyéből*. Gyarmathy László *Temes-megyéből*. Kerey Bertalan *Torontálmegyéből*. Kenderesy Mih., Zolthay Ferenc *Bács-megyéből*. Peres András, Doroszlóy János *Bodrog-megyéből*. Dóczy Gergely, Pöstényi Gergely, Sövényházy István *Csongrádmegyéből*. Szelnatacs Miklós, Rátkay Zsigm. *Posega-megyéből*.

Kürtösy Gábor.

Egy hét története.

— Február 1. —

A budai várpalotát, hol máskor minden oly eszöndes, mintha az egész nem volna egyébb a mult idő-kön való merengés nagy monumentumánál, hol rendesen csak a várkapu mellett őrt álló katonák fegyver-váltása hangzik, míg benn a hosszú folyosókon minden lépés kopogása felkelti a nyugtalanul feleselő viszhangokat — most újra az életzaja, fénye és vidámsága folyja körül. Mondhatni, lélek szállt e néma nagy kötetbe, mely egészen meg-elevenült attól. Kora reggeltől késő estig hintók robaja hallatszik, fényes egyenruhák, diszöltözé-kek, a melleken rendjelek, délceg alakok, előkelő hölgyek és kintünőségek láthatók, a mint le s föl járnak a lépcsőzeten, minden pereben új meg új néznivalót nyújtva a népnek, mely gyakran cso-

portokba gyölve várakozik, s annyira bámul, hogy eszébe sem jut irigyelni azokat, kiket a születés vagy tehetség szerencséje magasán fölemelt.

Mióta mult hétfőn az ünnepélyes bevonulás megtörtént, alig beszélnek valahol egyébről, mint a Fejedelemtől, kinek finom szép alakja, nőies arca és egész egyszerű modora mindenkit elbá-jolt. A világ ahhoz van szokva, hogy a rajzón és ecszet rendesen hizelegni szoktak, kivált a föld nagyjainak; méltán meg lehetett tehát mindenki lepetve, midőn a magas Urnöt sokkal szebbnek és kedvesebbnek találták, mint az arcképek után képzelheték. Ez arcon a jóságnak, kellemnek, gyöngédségnek oly egyszerű és rögtön megnyerő kifejezése ül, mely mindenfelé szeretetet ébreszt.

A nagy pompában, mely a bevonulási hosszú utvonalt a legtarkább színekkel, lobogók, cimerek, szőnyegek, redőzetek és képek halmazával önté el, a délceg lovagok, aranyos hintók közepette, Császár Ő Felsége baloldalán mindenki egy fényűzéstől vakitva ragyogó tüneményt várt, s íme egy minden feltünőbb pipere nélküli, egyszerű öltözköi jelenség köszöntgeté hajlongva a sok ezer meg ezer ajk zajos hódolatát. Alig volt egyéb fény rajta, mint ifjui szépségének bája s szívélyességének varázsa, mintha maga is érzené, hogy semmi egyébre nincs szüksége. Midőn meglátták nyusztal prémezett fekete bársony Kazinczy-attilájában, s fején egy egészen fekete kis magyar kalappal, sok száz meg száz agy ítélte el egyszerre azt a mételyes fényűzést, mely a divatos felöltöket mindenféle drága cifraságokkal árasztja el, s a női fejeket tarka virágok és madártollak kiállításává teszi. Az egyszerű és igaz izlés diadala volt ez, s mellé a magyar női öltözet szépsége mellett oly bizonyíték, mely valószínűleg nem marad hatás nélkül. „Nőink példát vehetnének róla” — mondogaták itt-ott a tömegben, mely az elvonuló kocsik sora után tódult, hogy legalább szemeivel kísérje a valóban győzelmi menetet.

Annak nevezhetjük bátran, miután nincs szebb győzelem, mint egyszerű megjelenés által ennyi sok szív szeretetét nyerni meg.

Külső megjelenés azonban — magában véve — sohasem birna ily igaz és szívből jövő hódolatot idézni elő; a szépség és ifjúság kelleme sem gyakorolna mélyebb benyomást, minthogy megbámulják és dicsérik; de itt mindenki tudta, hogy a magyar öltözkö és a nemzeti színekben mosolygó nagy diszbokréta, melyet az indóházi üdvözlésnél fehér ruhás leánykák nyujtottak át, nagyon méltó helyen pompáznak ott, hol az ajk is megtanulta és szépen beszéli a haza nyelvét, s a szív is rokonszenven dobog a magyar érdekekért.

A tolongásban megrekedt egy fényes cimereű hintó, teli nagyuri hölgyekkel, kik franciául fejezték ki a látvány fölötti elragadtatásukat. Egy öreg ember a hintó mögött nem állhatá meg, hogy szomszédjának oda ne mormogja: „A császárné — noha egészen más ország szülöttje — megtanulta és jól beszéli magyar nyelvünket, s íme ez uri nők, kik a legfényesebb ősi nevek egyikét viselik, itt születtek, itt birják nagy uradalmukat s köztünk élnek világukat, — még maig is csak idegen nyelveken szeretnek társalkodni!” — „Talán példát vesznek most — jegyzé meg a másik — s visszatérnek az elhagyott magyar viselethez és az annyiaktól elhanyagolt anyanyelvhez.”

Nagyon természetes, hogy a nép örömét főképen az képezi, hogy a magyar nyelv meghonosult a királyi palotában, s ma már a költő egy sorát megtoldva, elmondhatjuk: „s a legelső magyar nő a Királyné.”

A hódolat és lovagiasság ama szép ünnepei, melyek most folyton folynak, e nemes fejedelmi hölgy szívét bizonyosan még erősebb kapesokkal fűzik hazánkhoz, melynek bizalmát és ragaszkodását a szeretet útján találták meg újra. Hány elveszett év áldását és örömét fojták el azok, kik oly sokáig állottak akadályokul e virágokkal szegélyezett ut előtt, melyen végre is — az idők tanulságai folytán — találkozniok kellett népnek és uralkodónak, kik arra hivatvák, hogy egymást támogassák és szeressék!

A bevonulási nap örömét a nagy kivilágítás fénye zárta be. A középületek, erkélyek, házsorok ismét tündöklő ragyogásban usztak, s az utcákon a sokaság árja tolongott. Ezuttal különösen sok gáz-korona volt látható a téreken és homlokzaton. A redout sok színben ragyogó koronája fölött e fölirat csillogott: „in hoc signo vinces.” (E jel által győzesz.) Az ég jelszava volt ez egykor Constantin császárhoz, ki keresztelkezében lehegett csak nagygyá. Most ugyane jelszó ragyog nem csupán egy transparent mögöl, hanem minden szívből, mely a hazát és uralkodóját egyiránt nagy-nak szeretné látni.

Mindenki fájlalá, hogy az ut fáradalmi Császárné Ő Felségét meggátolták, hogy legmagasb férje oldalán megtekinthesse ez éji pompa részleteit. De a Dunapart, a lánchíd-tér palotái, az új rakpartok és a városház tornyának fénykoronája átviláglottak a budai királyi lak ablakaiba, száz meg százezer tündöklő lángban hirdelve a főváros örömét.

Más nap a nemzeti színház diszeloádása volt: „Erzsébet”, Erkel és a két Doppler dalműve, melyet ép azon alkalomra irtak — nagy sebtiben, — midőn a Császárné először látta Magyarországi fővárosát.

Akkor még büszkén gondoltunk rá, hogy a segélytelen színház meglepő élvezeteket foghat nyújtani; most — midőn oly tetemes a támogatás — aggódunk kellett, ha vajjon e diszeloadás nem lesz-e megint egy — színpadi kudarc? Hol az a művészet, mely egy évtized előtt ragyogott? Hol az a buzgalom, mely akkor még az utolsó diszitményen is meglátszott? Nagy a különbség, mint egy szegény, de nagyra törekvő, nemesen küzdő, meg egy gazdagságában erélytelenné vált s magát elhanyagoló tehetlen ember között. De hagyjuk e

pontot, mely ünnepeink örömei közt is elszomorít. Foglalkozzunk inkább a nézőtérrel, hol a magyar hölgyvilág a szépség, izlés és pompa ragyogásában jelent meg, mintegy ellentétet képezve a színpadi múzsa megtépett és kopott köntöse mellett.

A színház előtt a kivilágított téren tömérdek ember állt, várva a megjelenő uralkodó párt, míg benn a földszinten sokan azt kérdezték: vajjon eljönnek-e?

Most valóban semmi sem bizonyos, mert nincs megállapított program. Az Uralkodó azt mondá: „nincs szükség rá, miután Budapesten nem vendégek, hanem otthon vagyunk!” Oly nyilatkozat, mely sokkal többet ér, mint egy megállapított napirend.

Nyolc óra felé künn örömrádás jelenté, hogy a Fölsegek megérkeztek, kiket az egész közönség felállva s többször harsányan éljenezve üdvözölt. Állva hallgattuk végig a himnusz első versszakát is, melyet a csinosan diszitett színpadon énekeltek.

A nyitány alatt, mely úgy sem sok értékkel bír, a látesövek mind az udvari páholynak voltak szögezve, hol Császár ö Felsege huszárezredesi egyenruhában ült, a fejedelmi Asszony pedig csipkediszítésű fehér selyem ruhában, magyar dudoros ujjakkal, gyémántkapesu fekete bársony derékkal, fején pártaszerű diadém, kezében fekete legyező, s előtte nagy bokréta fehér kaméliákból, melyek közt briliántok tündököltek.

Másfél felvonást hallgattak meg, mely — fájdalom — igen izléstelenül s avult jelmezek és diszitményekkel volt kiállítva. Ha már a szívek és elmék nem bírnak hatni, legalább a szemeknek nyújthattak volna egy kis — meglepetést. De hagyjuk el! Nagyon rosszul esik rá gondolni, hogy midőn az egész főváros ünnepi fényben úszik, épen a nemzeti színház az, mely nem bír a művészet erejében kitűnni, s csupán a megjelenő közönségtől kaphat pár órai ragyogást. **Vadnai Károly.**

V e g y e s k ö z l e m é n y e k.

— (*Wikor is született Kisfaludy Károly?*) Mire soraim napvilágot látnak, a „Kisfaludy-Társaság” ez évi nagygyűlését ünnepli február 6-kán, mint Kisfaludy Károly születésnapján, pedig hibásan, mert nem e napon született.

Kisfaludy maga sem tudta, mely napon született.

Kazinczyhoz Pestről, 1820. márc. 15-dikén írt első levelében egész átalánosságban 1790-et vallja születési évének.

„Tatárimat 19 esztendő koromban írtam,” így nyilatkozik ott, hol a nagy férfinak irodalmi műveit sorolja elő. S miután a „Tatárok”-on levő évszám 1809, a legegyszerűbb számítással 1790-ben született.

Ez évszámot mondá Toldynak is, ki Kisfaludy Károly első életrajzában így ír: „Kisfaludy Károly Téthen látta napvilágot, Győr-vármegyében, március 19-kén 1790-ben. S a mely nap neki életet ada, az okozá halálát szülőjének.”

Eme, Kisfaludy „hibás emlékezése nyomán” közlött keletidőt csakhamar megcáfolta a keresztlevél, melynek nyomán Toldy „A magyar költészet kézikönyvében” sietett megtenni a helyreigazítást: „Kisfaludy Károly született Téthen február 6-kán 1788. Anyja Sándorffy Anna a szülés következtében másnap meghalván sat.”

Kisfaludynak közlékeny irodalom-búvárunk, Toldynál látott keresztlevele felébreszté bennem a költő születésnapja biztos keletidejének tudvágyát. „Biztos” keletidejének mondom, mert abból, mit a keresztlevél bizonyított, hogy Kisfaludy Károly

február 6-án vétetett fel az egyház kebelébe, annál kevésbbé mertem *aznap* születésére vonni következtetést, mivel az anyja halálos betegsége okozta zavar s e mellett a gyermek erőssége, rögtöni megkereszteltetésének *valószínűsége* ellen harcoltak.

Felkerestem tehát egyik ismerősöm által levélben a Téthen lakó Kisfaludy-családot s annak egyik szíves tagja: Kisfaludy Dienes ur a téthi kath. anyakönyvből megtudván, hogy abban „csak a keresztelés napja van följegyezve s abból határozottan a születés napját kiírni nem lehet, a *családi hiteles jegyzékből* kiírván, megküldé a Károly születésére vonatkozó adatokat.

Szóljon helyettem a családi hiteles jegyzék:

„Kisfaludy Károly *született 1788. február 5-kén* és keresztatyja Sz.-Györgyi Horváth Ferenc, keresztanyja Oszterlúber Anna, Sz.-Györgyi Horváth Ferencné. Második keresztatyja Gyömörei Gyömörey László által keresztvizrre tartatott február 6-án 1788-ban. Károlynak édes anyja: Sándorfi Anna 35 éves korában meghalt, február 5-én 1788. (gyermekszülésben) s eltemettetett február 7-kén 1788-ban.”

Egy nap mindössze kis különbség s különösen előttem, ki az életrajzi keletidőket korántsem tartom oly életbevágó kérdéseknek, — de ha már adatok után nyomozunk s ezekre alapítunk, legjobbak a *legpontosabbak*.

S ez esetben annál inkább, minthogy „*Kisfaludy Társaság*”-unk nagygyűlését Kisfaludy Károlynak születésnapján ünnepli. **Mátray Ernő.**

Változy alakjai 1848-tól 1866-ig.

— Rajzolta *Jankó János.* —

1. 1848-ban.

2. Gehringer idejében 1850-ben.

3. Bach idejében 1859-ig.

4. Az októberi diploma után.

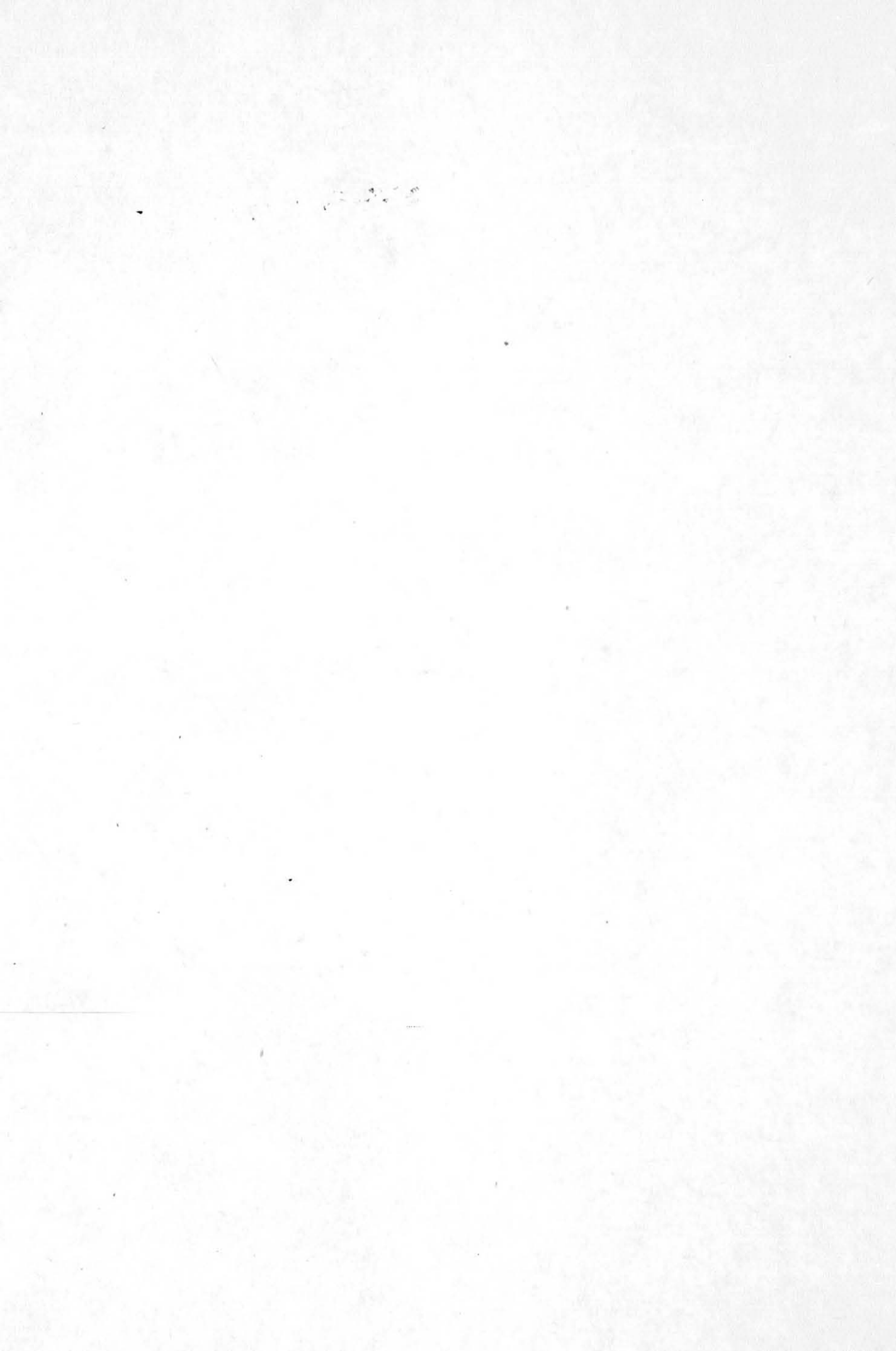

5. Schmerling fénykorában, 1861—1865-ben.

6. A mostani orsszágygyűlés idején.

Pest, 1866. Nyomatott Emich Gusztáv magyar akad. nyomdásznál.

melyet az 1843-ki pozsonyi országgyűlés alatt a követektől kapott emlékül.

— (*Kedvezmény.*) Ó Felségeik itt időzése alatt az adóhátralékokban levő budapesti lakosok nem fognak katonai executiót kapni.

— (*Külföldi levelezők Budapesten.*) Bécsi lapok írják, hogy a külföldi figyelem a magyar ügyek menete irányában legjobban kiviláglik a jelenleg Pesten időző levelezők számából. Anglia és Franciaország a bécsi követségi segédekből küld egyet levelezőül, kiket havonként más vált fel. Poroszország, Oroszország és Olaszország különben is állandó ügynököket tartanak. A párisi Malet-Freres, a frankfurti Erlangen, a római Torlonia-háznak s másoknak tudósítók vannak itt. A „Times“, „France“, a lipcsei „Allg. Z.“, a „Köln. Ztg“ rendes levelezőket tartanak. Napoleon hg titoknokai Hubaine ur, valamint a szerb fejedelem is bizalmas kezekből veszik tudósításaikat. Mindezt a bécsi lapokból tudjuk meg.

— (*Gr. Pálfi Mór*) altábornagy, a legutóbbi provisorium alatt magyarországi kormányzó, legújában rendelkezési állapotba tétetett.

— (*Jó egri bort*) küldtek az egri polgárok Patay István képviselőnek azon fölszólalásért, melyet az igazolási viták alatt választott képviselőjük Csiky Sándor érdekében tett.

— (*Pécsett Molla Halil*) nevű konstantinápolyi papjelölt tartózkodik, ki régebben időz hazánkban, hogy a magyar nyelvet megtanulja. Sok keleti nyelvet tud, s már magyarul is meglehetősen beszél. A tapasztalt vendégszeretetért igen hálás, s a mohácsiaknak a szíves fogadásért egy magyar verssel felelt, mely a „Kalauz“ című pécsi újságban meg is jelent ily cím alatt: „Mohácschoz. Hála és köszönetem jeleül a magyar nemzethez.“ A gyászos ütközetről is megemlékszik ebben a török.

— (*Almássy Pálról*), ki egy morvaországi helységbe van bellebbezve, azt írják, hogy közelebb Prágában járt.

— (*Sina báró és Hans szathmári püspök*) vesztélyesen betegek. Az utóbbi Pesten fekszik, s felgyógyulásához kevés a remény.

— (*Az aranyarsarkantyus vitézek rendje*), hír szerint ismét fel fog állítani. E magyar lovagrend újjászervezése 1773-ban történt. Az aranyarsarkantyus vitézeknek az udvari termekbe és bálókba szabad bementök van; továbbá, ők szolgálnak az asztal körül, midőn az udvar Budán tartózkodik.

— (*Párisban van legtöbb özvegy nő*), mint egy statisztikai adat bizonyítja. Ugyanis 83,000 nő van, a ki neve elé az „özvegy“ szót írja. Ezek közül 3000 oly katonák özvegye, kik a harcban estek el.

— (*Az orosz cár*) minden másodnap korcsolyázni szokott a Newán. E tesztmozgást orvosai ajánlották, s a hatalmas cár híven követi. Alkonyat felé fényes kísérettel szokott megjelenni, kiknek fényét nem csak nevök és érdemeik, hanem a kezökben tartott fáklya is növeli. A cár szürke, polgári öltönyt és magas szárú csizmákat visel ilyenkor. Két izben a cárné is jelen volt, s egy toloszánba ült, melyet a francia, spanyol és orosz követ fölvaltva, korcsolyán toltak előre. E hó

12-én a cár felbukott, de föl sem véve, tovább korcsolyázott. A muszka főváros színe java a Newa hátán tölti a délután nagy részét.

— (*A párisi színházak*), dacára, hogy egész Franciaországban, főképen azonban Párisban — pénzhiányt emlegetnek, a múlt évben 17 millió frankkal jövedelmeztek többet, mint 1864-ben.

— (*A francia becsületrendnek*) jelenleg 61,203 lovagja van. Ennyi rendjel mellett 8 milliónál több kiadása van az államnak.

— (*A legszigorubb rendbri fegyelmet*) az Aeliántól említett Tryzo nevű zsarnok gyakorolta az ó-korban, ki, hogy titkos lázadásoktól óva legyen, megtiltotta alattvalóinak a beszédet, s midőn látta, hogy tagmozdulatokkal értekeznek egymás közt, ezt is eltiltotta. Engedelmeskedtek. Midőn azonban a köztéren összegyűlt nép az elnyomatás miatt könyekben tört ki, s a zsarnok a könyvezést is el akarta tiltani: lázadás tört ki, s Tryzot meggyilkolták.

— (*Valódi republikánusok.*) Az észak-amerikai indus népeknél, kevés kivétellel, nincs semmiféle kormány: mindenben csupán csak szokásaikat, hagyományaikat, ösztöneiket követik. Törvényre európai értelemben nincs is nyelvökben szó. Midőn egy utazó a nikobar népfaj között járva, kérdezte: ki uralkodik felettök? — nevetve azt válaszolták: „Mikép gondolhat olyat, hogy egy közülök annyi sokkal birjon?“

Irodalom.

— (*Két kiténi irodalmi mű.*) Mindig örömmel tesszük, ha egy-egy oly irodalmi termék megjelenését jelenthetjük, mely arra van hivatva, hogy pillanatnyi élvezetnyújtáson kívül mélyebb befolyást is gyakoroljon az olvasó-közönségre. Örömlünk ez alkalommal kettős, mert egyszerre két ily művet mutathatunk be. Ezek elseje:

„*A lég urai*“, képek a madárvilágból, írta gróf Lázár Kálmán; díszesen s igen szép színezett képekkel ellátva kiadta Emich Gusztáv. A négy füzet ára 4 ft 40 kr. Mai számunkban a 4-dik füzet egyik cikkét adjuk megmutatvánnyul, melyből meggyőződhetik az olvasó, hogy gr. Lázár nemcsak oly tudós, ki az állatvilág egyik osztályát: a madarakat tüzetes tanulmánya tárgyaul tüzte ki, de egyszersmind — mi a tudósággal nem jár mindig karöltve, — tapasztalatait igen vonzóan írja le. — A második mű:

„*Ezenaki fény*“, költemények Puskin Sándor és Lermontoff M. orosz írók után; fordította és b. Kemény Zsigmondnak ajánlotta Zilahy Imre; kiadta Emich Gusztáv. A 370 oldalra terjedő csinos kiállítású könyv ára 2 ft. — A mily szolgálatot tesznek a vasutak és gőzhajók valamely nemzet anyagi fölvirágzására, ép oly nagy mértékben hatnak a külföldi nagy szellemek műveinek fordításai a szellemi műveltség fejlesztésére; ez okon Zilahy könyvét még akkor is becsesnek tartanók, ha műfordításai nem volnának oly sikerültek, a mint valóban azok; így azonban nemcsak az orosz irodalom legkiválóbb csillagainak megismerhetését köszönjük neki, de azt is, hogy a nagyrabecstől idegen vendégeket csinos külsőben vezette be a magyar olvasó-közönséghez.

— (*A „Csaldái Kör“*) ezidei műlapja, mely az országgyűlés megnyitását ábrázoló, szerkesztőségünkhez beküldetett. Szép mű, melyen több eltalált ar. képet is látunk.

— (*„Eszmetörődék a céhrendszerről s a korlátlán szabadiparról“*) címmel Székesfehérvárott egy röpirat jelent meg Varga István molnár-mestertől. — Mi — mint ebben avatlanok, — nem akarunk hozzá szólni a fejtegetett eszmékhez, de mindenesetre örvendünk, hogy már maguk iparosaink is értekeznek azon dolgokról, melyektől anyagi viszonyaink felvirágzását várjuk.

Nemzeti színház.

Előadásra ki vannak tűzve: febr. 4. *Lelenc*. 5. *Csalódások*. 6. *Lammermorii Lucia*. 7. *Nyolcadik pont* és *Felolvasónő*. 8. *Párisi szegények*. 9. A színház az Afrikai nő előkészületei miatt zárva. 10. *Afrikai nő* először.

Szerkesztői üzenetek.

— *Kolozsvár*: K. P. M-nak. Most már kezünkhez jutott a küldemény. J... A arcképét s a rá vonatkozó adatokat köszönettel vesszük. A lap járt, s így a hibának másutt kellett történnie. Az utolsó pontra nézve előbb tudakozódunk s aztán magán uton válaszolunk.

— *Pesten*: „A koldusnő” igen csinos dolgozat, de új vonásokkal nem igen találkozunk benne.

— *Szombatságra*: A 23-dikán elindítottat is megkaptuk.

— *Kolozsvár*: Sz. G-nek. Köszönjük a szíves megemlékezést. A többi évszakban hasonlólt óhajunk.

— „Néhány szó a zsidók ügyében.” Az emancipáció kérdése már annyira meg van vitatva s annyira nem talál semmi oldalról ellenzéssel, hogy szinte Don-Quixotteiáddá válik még mellette kardot rántani; a cikket tehát nem közöljük. A mint a nagy közjogi, vagyis a nemzet életkérdései el lesznek döntve, erre is rákerül a sor.

— *Hajdu-Dorog*: T. M-nak. Mielőbb fogjuk közölni, s többet is szívesen.

— *Pesten*: E. K-nak. A „Balaton” nem, de a melyiket ígértük, az meg fog jelenni.

— *Velejtére*: Nagy köszönet a szép költeményért s szerencsés kívánságunk a családi ünnephez.

— *Zay-Ugró*: B. L-nak. Azt hisszük, mielőbb rájuk kerül a sor; némi késedelmet a mai orthographia szerinti átiratásuk fog okozni. — A hiányra nézve intézkedtünk.

— *Vöndökre*: S. L-nak. Az eredeti török okmányt fordításával együtt vissza fogjuk küldeni.

— *B. Csabára*: M. M-nak. Már rajzolják s azt hisszük, hogy jó kézben van.

— *Balassa-Gyarmatra*: T. Z-nak. A különben jóra való indítványt mi nem közölhetjük, azon módor miatt, melylyel az történeti drámáinkról emlékezik. Más kezébe juttattuk. Az ajánlatot szívesen fogadjuk.

— *M. Sziget*: T. G-nak. Üdvözljük az érkezetteket, kívált az első; ily látogatókat gyakrabban is szívesen fogadjunk.

— *Carlsruhéba*: A. J-nak. A „T. Séták” megjelentek. Az ajánlott tárgyról örömmel fogadjunk cikket, csak azt kérjük tekintetbe venni, hogy a „Hazánk” mindenrendű nagy közönségnek szól.

— *Új Józsefnek*: A rajz csinos s a leírás érdekes; közölni fogjuk mindkettőt.

— *Pestre*: „A vadak királya” feliratu cikket még nem olvashattuk el, s így választ csak később adhatunk.

— *Párisba*: A szerb röpirat innét hetek előtt elindult.

A kiadóhivatal üzenetei.

— *Belfügeden*: Cs. J. urnak. Eddig már kézhez kellett jutnia. Innen rég elindult. — *Pécsett*: K. József urnak. A „Divat” előfizetési pénze rég átadott Deutsch testvéreknek, a kép pedig m. hó 26-dikán adatott postára. — *Verebélyre*: B. Gedeon urnak. Néhány hó előtt szívesen szolgáltunk volna velük, de most már a multévi 2. 13. és 23-diki számok végkép elfogytak; átalán kérjük a hiányzó számokért idején reklamálni. — *Oláhláposbányára*: I. urnak. Az előfizetés helyben történt, s így kérnök bérmentetlen nyílt levélben tudatni velünk, mely multévi számok hiányzanak; a mennyiben hatalmunkban áll, szívesen megküldjük újra. — *Homonnára*: K. A. urnak. Már elment. Ha a felszólamlás (reclamatio) nem volt lepecsételve, a postahivatal nem követelhette annak bérmentesítését. — *Szent-Lőrinczre*: N. I. A tavalyi évfolyam 10-dik számával most már nem szolgálhatunk.

Vasutak közlekedése.

A délkeleti vaspályán.

Bécs	Ind.	7 ó. 45 p. r.	8 ó. — p. e.
Érsekújvár	„	1 „ 20 „ du.	1 „ 48 „ éj.
Pest	„	5 „ 35 „ du.	6 „ 25 „ r.
Cegléd	„	8 „ 27 „ du.	9 „ 4 „ r.
Szeged	„	12 „ 17 „ éj.	3 „ 50 „ du.
Temesvár	Érk.	5 „ 20 „ r.	10 „ 18 „ e.
Temesvár	Ind.	10 ó. 32 p. éj.	5 ó. 19 p. r.
Szeged	„	2 „ 25 „ r.	12 „ 15 p. délb.
Cegléd	„	5 „ 54 „ r.	5 „ 41 „ du.
Pest	„	9 „ 55 „ r.	8 „ 87 „ e.
Érsekújvár	„	1 „ 50 „ du.	1 „ 3 „ éj.
Bécs	Érk.	6 „ 33 „ e.	6 „ — „ r.

A tiszavidéki vaspályán.

Cegléd	Ind.	9 ó. 27 p. r.	8 ó. 24 p. e.
Szolnok	„	10 „ 27 „ r.	9 „ 42 „ éj.
P-Ladány	„	1 „ 26 „ du.	1 „ 20 „ éj.
Debrecen	„	3 „ — „ du.	3 „ 48 „ r.
Tokaj	„	5 „ 25 „ du.	8 „ 5 „ r.
Miskolc	„	7 „ 24 „ e.	11 „ 3 „ r.
Kassa	Érk.	9 „ 56 „ e.	2 „ 49 „ du.
Kassa	Ind.	5 ó. 21 p. r.	11 ó. — p. du.
Miskolc	„	7 „ 52 „ r.	3 „ 2 „ du.
Tokaj	„	9 „ 35 „ r.	5 „ 35 „ du.
Debrecen	„	12 „ 12 „ délb.	10 „ 29 „ éj.
P-Ladány	„	1 „ 45 „ du.	12 „ 56 „ éj.
Szolnok	„	4 „ 44 „ du.	4 „ 43 „ r.
Cegléd	Ind.	9 ó. 47 p. regg.	
Szolnok	„	11 „ 19 „ regg.	
Arad	„	8 „ 21 „ délu.	
Csaba	Érk.	5 „ 27 „ délu.	
Arad	Ind.	9 ó. 30 p. déle.	

Csaba	„	12 „ 6 „ déle.
Cegléd	Érk.	5 „ 32 „ délu.

P-Ladány	Ind.	2 ó. 58 p. délu.
Nagyvárad	Érk.	4 „ 38 „ délu.
Nagyvárad	Ind.	10. ó. 6 p. déle.
P-Ladány	Érk.	12 „ 48 „ déle.

A déli vaspályán.

Buda	Ind.	6 ó. 30 p. r.	5 ó. 15 p. e.
Sz-Fehérvár	„	8 „ 43 „ r.	é. k. 7 „ 20 „ e.
Sz-Fehérvár	Ind.	5 ó. 59 p. du.	7 ó. 10 p. r.
Buda	Érk.	8 „ 2 „ este.	9 „ 14 „ e.
Fehérvár	Ind.	8 ó. 43 p. r.	7 ó. 20 p. e.
N-Kanizsa	Érk.	délb. és este.	
N-Kanizsa	Ind.	1 ó. 19 p. du.	5 ó. 36 p. r.
Fehérvár	„	5 „ 59 „ du.	7 „ 10 „ este.
Fehérvár	Ind.	10 ó. — p. r.	
Uj-Szőny	„	2 „ 25 „ du.	
Győr	„	3 „ 11 „ du.	5 ó. 55 p. r.
Bruck	„	5 „ 28 „ du.	7 „ 54 „ r.
Bécs	Érk.	8 „ 26 „ este.	
Bécs	Ind.	7 ó. 45 p. r.	5 ó. 20 p. e.
Bruck	„	9 „ 21 „ du.	6 „ 54 „ e.
Győr	„	11 „ 38 „ de.	9 „ 5 „ e.
Szőny	„	12 „ 57 „ délb.	
Fehérvár	Érk.	5 „ 45 „ du.	

Dunagőzhajózás.

L e f e l ő :

Bécsből Pestre : naponként 6 1/2 óraker reggel.

Esztergamból Pestre: naponként a helyi gőzössel 6 óraker reggel, és a bécsi utazó gőzössel 4 óra felé délután.

Vácról Pestre: naponként a helyi gőzössel 7 1/2 óraker reggel, és 1 ór. délut. a bécsi utazógőzössel 5 óra tájban délután.

Pestről Mohácsra: hétfőn, szerdán, pénteken, szombaton 7 ór. reggel.

Pestről Eszékre és Zimonyba: hétfőn, szerdán, szombaton 7 ór. reggel.

F ő l f e l ő :

Pestről Bécsbe : naponként 6 óraker este.

Pestről Vác-, Esztergomba: naponként a helyi gőzössel 3 1/2 ór. délután, és a bécsi utazógőzössel 6 óraker este.

Mohácsról Pestre: hétfő, szerda, péntek, szombaton 3 óraker délután.

Zimonyból Pestre : vasárnap, kedd, csütörtök 10 óraker délelőtt.

Orsováról Zimonyba, Pestre: szombaton regg.

A Szávan :

Sziszekről Zimonyba hétfőn reggel.

Zimonyból Sziszekre csütörtökön délb.